

RAPORT Z WIZYTACJI (ocena programowa)

**dokonanej w dniach 31 maja – 1 czerwca 2015 r.
na kierunku *zarządzanie* prowadzonym na Wydziale Zarządzania i Finansów
Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie
na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim.**

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: prof. dr hab. Tadeusz Kufel - członek PKA

członkowie:

- prof. dr hab. Jerzy Węclawski - ekspert PKA

- prof. dr hab. Stefan Wrzosek - ekspert PKA

- mgr Hanna Chrobak-Marszał - ekspert PKA

- Żaneta Kumos – ekspert PKA - przedstawiciel Parlamentu Studenckiego RP

Krótką informacją o wizytacji

Wizytacja na Wydziale Zarządzania i Finansów Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie na kierunku *zarządzanie* odbyła się z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2014/2015. Wizytacja tego kierunku studiów odbyła się po raz drugi.

Pierwsza ocena jakości kształcenia na tym kierunku studiów odbyła się w roku 2009 i zakończyła wydaniem oceny pozytywnej (Uchwała Nr 91/2009 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 19 lutego 2009 r.).

Obecna wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą oceny Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Wizytacja ta została poprzedzona zapoznaniem się Zespołu Oceniającego z raportem samooceny przedłożonym przez Uczelnię. Natomiast raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie raportu samooceny, a także dokumentacji przedstawionej w toku wizytacji, hospitacji zajęć dydaktycznych, analizy losowo wybranych prac dyplomowych oraz zaliczeniowych, wizytacji bazy naukowo-dydaktycznej, a także spotkań i rozmów przeprowadzonych z Władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami oraz studentami ocenianego kierunku.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna oceny jakości kształcenia

Załączniknr2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji

Kryterium 1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę.

1.1).

Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Warszawie rozpoczęła działalność od prowadzenia kształcenia w specjalnościach *zarządzanie finansami przedsiębiorstwa* oraz *rynek kapitałowy i pieniężny* na mocy decyzji Ministra Edukacji Narodowej Nr DSW-3-0145-391/Eko/2001 z dnia 7 kwietnia 2001 r. nadającej uprawnienia do prowadzenia wyższych studiów zawodowych. Uprawnienia do prowadzenia kształcenia na ocenianym kierunku studiów *zarządzanie* na poziomie studiów pierwszego stopnia Uczelnia otrzymała decyzją Ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego nr DSW-3-4003/346/Rej.143/EK/03 w

dniu 25 kwietnia 2003 r., zaś studiów drugiego stopnia – decyzją nr DSW-3-Eko-400-156/06 z dnia 26 czerwca 2006 r.

Strategia Uczelni została zatwierdzona – zgodnie z przepisami Statutu Uczelni – Uchwałą Senatu Nr 6/28/09/2012 z dnia 28 września 2012 r. w sprawie zatwierdzenia Misji i Strategii Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie na lata 2013-2021. Misja i Strategia Uczelni stanowią załączniki do wymienionej wyżej uchwały. Natomiast Zarządzeniem Dziekana Wydziału Zarządzania i Finansów Nr 1/05/13 z dnia 24 maja 2013 r. zatwierdzona została misja i strategia Wydziału Zarządzania i Finansów na lata 2013 – 2017.

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzenia Senatu wraz z listą obecności w powyższej sprawie. W posiedzeniach oraz procedurze tworzenia tych dokumentów nie uczestniczyli interesariusze zewnętrzni.

Misją Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie jest „zapewnienie polskiej i światowej gospodarce kompetentnych absolwentów, wykształconych zgodnie z realnymi potrzebami rynku pracy przy aktywnym udziale w procesie kształcenia przedsiębiorców, ośrodków naukowo-badawczych oraz innych instytucji otoczenia, zapewniając poprzez to najwyższą jakość i efektywność kształcenia, równy dostęp do wiedzy dla zróżnicowanych grup społecznych, rozwój prac badawczych, transfer innowacji oraz aktywny udział Uczelni w budowaniu kapitału społecznego kraju i gospodarki opartej na wiedzy”. Bardzo mocno z misją Uczelni powiązana jest strategia działania Uczelni określona w 4 obszarach:

- Kształcenie:
  - cel strategiczny 1: Poprawa jakości i efektywności kształcenia;
- Badania naukowe:
  - cel strategiczny 2: Rozwój badań naukowych;
- Zarządzanie Uczelnią:
  - cel strategiczny 3: Zwiększenie konkurencyjności oferty edukacyjnej Uczelni;
  - cel strategiczny 4: Zwiększenie zadowolenia studentów/słuchaczy z usług edukacyjnych;
  - cel strategiczny 5: Zwiększenie efektywności zarządzania finansami i majątkiem Uczelni;
  - cel strategiczny 6: Zwiększenie jakości i efektywności zarządzania kadrami;
- Współpraca z otoczeniem Uczelni:
  - cel strategiczny 7: Zwiększenie komunikacji i współpracy z otoczeniem Uczelni;
  - cel strategiczny 8: Budowanie pozytywnego wizerunku Uczelni.

Wśród celów operacyjnych o numerze 1 jest cel: „Kształcenie w oparciu o najnowsze zdobycze wiedzy i nauki oraz zachowanie najwyższych standardów w zakresie dydaktyki. Podniesienie oceny akredytacyjnej PKA”, który wskazuje na ważne miejsce jakości kształcenia.

Trochę szkoda, że dla realizacji tych wszystkich celów strategicznych i operacyjnych nie określono harmonogramów, środków i mierników ich realizacji oraz osoby (zespoły) odpowiedzialne za ich wykonanie.

Natomiast, „Misją Wydziału Zarządzania i Finansów jest przygotowanie, etycznych kadr na stanowiska w sektorze prywatnym i jednostkach prowadzących działalność gospodarczą w Polsce i UE”. Realizację misji, wizji i strategii zapewnia właściwa struktura organizacyjna Wydziału, a w jej ramach funkcjonująca Wydziałowa Komisja ds. jakości i efektów kształcenia oraz Wydziałowa Komisja ds. oceny jakości i efektów kształcenia.

Program studiów pierwszego i drugiego stopnia na kierunku *zarządzanie* na Wydziale Zarządzania i Finansów Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie został przygotowany w oparciu o Krajowe Ramy Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Prace nad przygotowaniem programu kształcenia obejmowały cykl prac w grupach ekspertów, metodyków, praktyków określających kolejne składowe programy kształcenia od efektów kierunkowych począwszy, na sylabusach (kartach przedmiotów) i metodach weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia skończywszy.

Kształcenie zostało przygotowane w oparciu o autorskie programy i plany studiów. Uczelnia kształcąc studentów w zakresie *zarządzania*, zaproponowała nowoczesne treści, które przejawiają się w proponowanych specjalnościach, a wśród nich:

STUDIA I STOPNIA (studia licencjackie)

- Zarządzanie przedsiębiorstwem usługowym i handlowym
- Zarządzanie w administracji publicznej
- Zarządzanie zasobami ludzkimi
- Analiza i transakcje na rynkach towarowych
- Marketing w przedsiębiorstwie
- Reklama

STUDIA II STOPNIA

- Zarządzanie jakością i bezpieczeństwem
- Zarządzanie procesami i projektami
- Komunikacja społeczna i public relations
- Logistyka w przedsiębiorstwie
- Marketingowe zarządzanie przedsiębiorstwem
- Systemy informatyczne w zarządzaniu

Doświadczenie przeszło dziesięciu lat kształcenia sprawiło, że wprowadzono wiele zmian wychodzących naprzeciw postulatom interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych. Tworzony projekt programów nauczania konsultowano z Uczelnianą Radą Ekspertów oraz z doświadczonymi pracownikami naukowymi oraz studentami. Ponadto, kształtując program posiłkowano się także ofertą programową prestiżowych Uczelni krajowych i zagranicznych mających wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu zajęć dydaktycznych na takim samym kierunku studiów.

Program studiów dla kierunku *zarządzanie* realizowany jest wedle zasady: „od ogółu do szczegółu”. Oznacza to, że w trakcie pierwszych semestrów nauki są realizowane przede wszystkim przedmioty o charakterze ogólnym, dające mocne, a jednocześnie niezbędne podstawy do dalszego, specjalistycznego kształcenia.

Co roku program jest weryfikowany pod względem adekwatności w stosunku do zmiennych wymagań rynku pracy, zainteresowań studentów, realizacji szczegółowych efektów kształcenia. Efektem dodatkowym pracy zespołowej jest nabywanie cennych kompetencji społecznych, tak obecnie przydatnych z perspektywy przyszłej kariery zawodowej absolwenta.

1.2).

Udział interesariuszy w kreowaniu programów studiów wzrósł z chwilą wprowadzenia KRK. Programy studiów oraz kierunkowe efekty kształcenia zostały opracowane przez Wydziałową Komisję ds. jakości i efektów kształcenia, zaopiniowane przez Uczelnianą komisję ds. jakości i efektów kształcenia, w skład której wchodzi także przedstawiciele studentów. Na Wydziale Zarządzania i Finansów funkcjonuje również Wydziałowa komisja oceny jakości i efektów kształcenia, do której kompetencji należy m.in. formułowanie uwag i wniosków w sprawie konieczności dokonania zmian efektów kształcenia lub programów studiów. Dla przedstawicieli studentów zostały zapewnione miejsca w tej komisji. Plan studiów oraz program kształcenia zostały pozytywnie zaopiniowane przez przedstawicieli Samorządu Studentów Wydziału Zarządzania i Finansów.

W pracach nad ustalaniem koncepcji kształcenia na kierunku *zarządzanie* na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia brali udział interesariusze zewnętrzni. Udział interesariuszy został również zapewniony na etapie ewentualnego modyfikowania koncepcji kształcenia. W tym celu Zarządzeniem Rektora nr 11/09/2013 z dnia 25.09.2013 (*w sprawie powołania nowego składu Rady Ekspertów*) została powołana Rada Ekspertów Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie (ciało doradcze i opiniotwórcze). Do celów

Rady Ekspertów należy m.in.: umiejętne połączenie teorii z praktyką, transfer wiedzy i technologii do gospodarki, monitorowanie rynku pracy, dostosowanie programu studiów do potrzeb rynku, współpraca z krajowymi i zagranicznymi partnerami rynkowymi, koordynacja monitoringu losów absolwentów, udział w określaniu i ocenie efektów kształcenia. Dodatkowo Uczelnia nawiązała współpracę z instytucjonalnymi interesariuszami zewnętrznymi, z którymi współdziała na podstawie umów o organizowanie praktyk studenckich, ogólnych umów o współpracę. Interesariuszami zewnętrznymi w tym zakresie są w dużej mierze przedsiębiorstwa i instytucje publiczne. Specyfika podmiotów zainteresowanych jakością kształconych absolwentów pozwala na ocenę przygotowania absolwentów z perspektywy wymagań zawodowego rynku pracy, a co za tym idzie na czynny udział w procesie ustalania koncepcji kształcenia na kierunku *zarządzanie* oraz na weryfikację poziomu kształcenia, badanie zgodności profilu kształcenia z potrzebami interesariuszy.

W czasie wizytacji udostępniono „oceny programu nauczania oraz efektów kształcenia” w formie pisemnej przedstawione przez Radę Ekspertów oraz Samorząd Studentów. We opiniach tych sformułowano uwagi i wskazano mocne strony programu kształcenia.

Dodatkowym kanałem przekazywania uwag dotyczących realizowanej koncepcji kształcenia są opinie wystawiane przez instytucje, w których studenci realizują 4-tygodniowe praktyki przed przystąpieniem do egzaminu dyplomowego. Interesariusze zewnętrznymi mają zatem możliwość oceny efektów kształcenia jeszcze przed uzyskaniem przez studentów dyplomów podczas odbywanych przez nich praktyk zawodowych. Tym samym interesariusze zewnętrznymi wpływają na formułowanie i weryfikowanie celów kształcenia jeszcze przed zakończeniem całego cyklu studiów, w celu przygotowania i dostosowania kształcenia do zmieniających się potrzeb zewnętrznych i uwarunkowań wewnętrznych dla nowego cyklu kształcenia.

Do procesu opracowania programu kształcenia na ocenianym kierunku studiów zostali włączeni eksperci, metodycy i praktycy. Przy ich udziale tworzone były w odpowiedniej sekwencji czasowej poszczególne elementy składowe programu kształcenia, w tym efekty kształcenia, karty przedmiotów, system weryfikacji efektów kształcenia. Interesariuszami wewnętrznymi zaangażowanymi w opracowanie programu kształcenia byli przede wszystkim nauczyciele akademicki i studenci. Studenci byli w szczególności członkami Wydziałowej Komisji ds. Jakości i Efektów Kształcenia oraz Uczelnianej Komisji ds. Jakości i Efektów Kształcenia. Plan studiów i program kształcenia były dodatkowo opiniowane przez Samorząd Studentów Wydziału Zarządzania i Finansów. Projekt programu kształcenia konsultowany był z Radą Ekspertów Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania. Rada Ekspertów jest stałym organem doradczym i opiniotwórczym Uczelni. Interesariuszami zewnętrznymi współpracującymi incydentalnie z Uczelnią przy tworzeniu i realizacji programu kształcenia są także podmioty przyjmujące na praktyki studentów. Zakłady pracy obserwując działalność praktykantów i wystawiając im opinie o odbytych praktykach mają możliwość oceny realizacji założonych efektów kształcenia. W procesie tworzenia programu kształcenia skorzystano także z doświadczenia prestiżowych Uczelni krajowych i zagranicznych prowadzących studia na kierunku *zarządzanie*.

Studenci mają możliwość uczestniczenia w procesie określania koncepcji kształcenia na kierunku *zarządzanie* poprzez udział swoich przedstawicieli w obradach organów kolegialnych. Z dokumentacji przedstawionej ZO wynika, że w posiedzeniach Rady Wydziału, bierze udział pięciu studentów, co stanowi wymagane 20% składu tego organu, zgodnie z art. 67 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Natomiast w przypadku obrad Senatu liczba studentów biorących udział wynosi trzy i również stanowi to wymagane 20% składu tego organu, zgodnie z art. 61 ust. 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

W czasie wizytacji ZO przedstawiono *opinię Samorządu Studenckiego dotyczącą realizacji programu studiów oraz wdrażania efektów kształcenia*. Z dokumentu tego wynika, że Samorząd Studencki wraz ze starostami grup studenckich Wydziału Zarządzania i

Finansów dokonał oceny programu kształcenia i planu studiów I i II stopnia na kierunkach *zarządzanie* oraz finanse i rachunkowość. Oferta kształcenia została uznana za zróżnicowaną i umożliwiającą rozwijanie umiejętności zawodowych. Przedstawiciele Samorządu Studenckiego nie zgłaszali żadnych uwag dotyczących planu i programu studiów.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO nie posiadali wiedzy na temat swoich przedstawicieli w organach kolegialnych Uczelni. Jak sami wskazali, dotychczas nie przekazywali swoim reprezentantom żadnych uwag odnoszących się do procesu kształcenia, ponieważ są z niego zadowoleni. Jako narzędzie, dzięki któremu mogą wyrazić swoje opinie na temat koncepcji kształcenia na studiowanym kierunku, studenci wskazali ankietę oceny procesu dydaktycznego.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego - ocena: w pełni
Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1.1) Koncepcja kształcenia w ramach ocenianego kierunku studiów nawiązuje do misji Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania oraz Wydziału Zarządzania i Finansów. Oferta kształcenia proponowana w ramach kierunku „zarządzanie” odpowiada założeniom strategii rozwoju Uczelni i Wydziału.

1.2) Uczelnia i Wydział współdziałały z interesariuszami wewnętrznymi, w tym także ze studentami ocenianego kierunku, oraz zewnętrznymi przy opracowywaniu koncepcji kształcenia na kierunku „zarządzanie”. Szczególną rolę odegrała Rada Ekspertów.

Kryterium 2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

2.1)

Uchwałą Nr 18/27/09/2013 z dnia 27 września 2013 r. Senat zatwierdził - zgodne z Krajowymi Ramami Kwalifikacji – efekty kształcenia dla ocenianego kierunków studiów od roku akademickiego 2013/2014.

W czasie wizytacji przedstawiono protokół z posiedzenia Senatu, w czasie którego był zatwierdzony wymieniony wyżej dokument.

Oceniany kierunek studiów I i II stopnia został umiejscowiony w obszarze nauk społecznych, dziedzinie nauk ekonomicznych i dyscyplinach: nauk o zarządzaniu (wiodąca) oraz ekonomia i finanse (uzupełniające). Realizowany jest on w ramach ogólnoakademickiego profilu kształcenia.

Punktem wyjścia obecnie realizowanej koncepcji kształcenia w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów było dostosowanie go do aktualnego stanu wiedzy z zakresu nauk o zarządzaniu oraz potrzeb rynku pracy. W związku z tym obowiązujący od roku akademickiego 2013/2014 program kształcenia został zgodnie z koncepcją przyjętą przez Uczelnię oczyszczony z treści zbędnych, o charakterze przestarzałym i bezwartościowym z punktu widzenia pracodawców. Założeniem przyjętym przy opracowywaniu programu kształcenia było dostosowanie programu kształcenia do wymagań rynku pracy oraz umożliwienie kształcenia studentów w ramach indywidualnego procesu uwzględniającego ich zainteresowania zawodowe i predyspozycje.

Efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów zostały przyjęte Uchwałą Nr 19/27/09/2013 Senatu Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie z dnia 27.09.2013 r. w sprawie zatwierdzenia efektów kształcenia w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie dla kierunku *zarządzanie*.

Dla studiów pierwszego stopnia opracowanych zostało 19 kierunkowych efektów w zakresie wiedzy, 15 w zakresie umiejętności oraz 8 w zakresie kompetencji społecznych. Dla każdego efektu wskazano odniesienia do obszarowych efektów kształcenia z obszaru nauk społecznych. W ramach każdej kategorii wykorzystane zostały przy tym wszystkie deskryptory obszarowe przyjęte dla poziomu ogólnoakademickiego.

Dla studiów drugiego stopnia opracowanych zostało 8 kierunkowych efektów w zakresie wiedzy, 9 w zakresie umiejętności oraz 7 w zakresie kompetencji społecznych. Dla każdego efektu wskazano odniesienia do obszarowych efektów kształcenia z obszaru nauk społecznych. W ramach każdej kategorii (poza wiedzą, gdzie nie odniesiono się do jednego efektu obszarowego) w pozostałych wykorzystane zostały wszystkie deskryptory obszarowe dla poziomu ogólnoakademickiego.

Przedmiotowe efekty kształcenia zostały określone w kartach przedmiotów (sylabusach). Zostały one sformułowane w ujęciu trzech kategorii – wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych w liczbie od jednego do trzech efektów przedmiotowych dla każdej z nich. Wskazano także odniesienia każdego z efektów przedmiotowych do efektów kierunkowych przyjętych dla ocenianego kierunku studiów.

Na podstawie powyższej analizy można stwierdzić, że efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów zostały opracowane zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27.07.2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym oraz rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2.11.2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Efekty kształcenia są zgodne z koncepcją rozwoju kierunku studiów uwzględniając najnowszą wiedzę i potrzeby rynku pracy.

Studenci posiadają wiedzę na temat tego czym są efekty kształcenia, jednak nie potrafią określić jaką wiedzę, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabędą w czasie studiów na ocenianym kierunku. Uczestnicy spotkania zauważyli jednak, że wykładowcy zapoznają ich z modułowymi efektami kształcenia, jednak nie przywiązują oni do tego znacznej uwagi. W związku z tym niemożliwe było uzyskanie opinii studentów na temat zgodności założonych kierunkowych i modułowych efektów kształcenia dla kierunku *zarządzanie*.

Powiązania występujące pomiędzy kierunkowymi i przedmiotowymi efektami kształcenia dla ocenianego kierunku studiów zostały wskazane w matrycach efektów kształcenia oraz w kartach przedmiotów. Matryce efektów kształcenia wskazują, w ramach których przedmiotów realizowane są kierunkowe efekty kształcenia. W matrycach nie uwzględniono przy tym formy zajęć, a jedynie cały przedmiot. Natomiast karty przedmiotów zawierają zestawienia obejmujące efekty przedmiotowe, ich odniesienia do efektów kierunkowych oraz do treści programowych. Pozwala to na jednoznaczną ocenę sposobu realizacji każdego efektu kształcenia poprzez przekaz treści programowych nakierowanych na kształtowanie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

Program kształcenia na ocenianym kierunku studiów stwarza studentom możliwość pozyskania wiedzy oraz nabycia umiejętności opartych na dorobku z zakresu nauk o zarządzaniu oraz dyscyplin pokrewnych, jak ekonomia, finanse, psychologia, socjologia. Proces kształcenia uwzględnia wyposażenie absolwentów w kompetencje profesjonalne, osobowe i społeczne pozwalające na odgrywanie aktywnej roli w życiu społecznym, a w szczególności życiu gospodarczym. Przekazywana studentom wiedza i kształtowane umiejętności mają w dużym stopniu charakter aplikacyjny, odpowiadający oczekiwaniom rynku pracy. Program kształcenia realizowany na ocenianym kierunku studiów, będący efektem wspólnych doświadczeń kadry dydaktycznej i praktyków skupionych w Radzie Ekspertów WSZiF, zapewnia studentom możliwość zdobycia nowoczesnej wiedzy i umiejętności z zakresu ekonomii, finansów i zarządzania. Pozwala także na kształtowanie pożądaných na rynku pracy kompetencji społecznych.

Analiza treści kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia oraz ich powiązania z treściami programowymi prowadzą do stwierdzenia, że są one spójne i pozwalają na realizację założonych celów kształcenia.

Studenci uczestniczący w spotkaniu z ZO nie posiadali wiedzy na temat modułowych efektów kształcenia. W związku z tym nie byli w stanie określić spójności kierunkowych i modułowych efektów kształcenia.

W sylabusach opracowanych dla ocenianego kierunku studiów określone zostały cele kształcenia dla każdego z przedmiotów. Zawierają one informacje o wiedzy i umiejętnościach kształtowanych w ramach danego przedmiotu. Dla większości przedmiotów jest to jeden cel w zakresie przekazywanej wiedzy i jeden określający związaną z nim umiejętność. Dla niektórych przedmiotów wskazano także co jest celem w zakresie kształtowania kompetencji społecznych. Karta przedmiotu określa także treści programowe w podziale na wykłady i ćwiczenia, jeżeli taka forma zajęć jest przewidziana dla danego przedmiotu oraz liczbą godzin zajęć dydaktycznych. Treści te są odpowiednio rozwinięte i obejmują z reguły 10-15 zagadnień z określeniem liczby godzin przewidzianych na ich realizację każdego z zagadnień. Karta przedmiotu zawiera także informację o metodach dydaktycznych służących do realizacji przyjętych celów kształcenia, niestety czasami myląc je z formami zajęć. Podana została w odpowiednim zestawieniu merytorycznym i ilościowym literatura podstawowa i uzupełniająca dla danego przedmiotu. Opracowana została także karta przedmiotu dla praktyki. Sylabus ten podaje w szczególności cele, efekty kształcenia w układzie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych związane z tym elementem programu kształcenia.

Analiza wskazanych w każdej karcie przedmiotu celów kształcenia, treści programowych oraz form zajęć i metod dydaktycznych pozwala stwierdzić, że możliwe jest osiągnięcie w procesie kształcenia założonych celów i szczegółowych efektów kształcenia, w zakresie ogólnej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

W związku z brakiem wiedzy uczestników spotkania na temat zakładanych efektów kształcenia, studenci nie potrafili określić czy efekty kształcenia, które zostały założone dla poszczególnych przedmiotów są możliwe do osiągnięcia.

Kierunkowe efekty kształcenia oraz cele przedmiotów oraz przedmiotowe efekty kształcenia zamieszczone są w e-sylabusach zamieszczonych na stronie internetowej Uczelni. Zapewniona została tym samym odpowiednia dostępność do tych dokumentów.

Studenci zgodnie stwierdzili, że opis założonych efektów kształcenia został zawarty w sylabusach i jest udostępniany za pomocą systemu extranet. Ponadto są oni zapoznawani z modułowymi efektami kształcenia przez prowadzących zajęcia.

2.2).

Efekty kształcenia dla ocenianego kierunku studiów zostały sformułowane z zastosowaniem terminologii przyjętej w odpowiednich przepisach dla obszarowych efektów kształcenia z obszaru nauk społecznych. Sformułowania przyjęte dla efektów kształcenia odpowiadają także terminologii stosowanej w dziedzinie nauk ekonomicznych, a w szczególności dyscyplinie nauk o zarządzaniu. Określenia użyte do wyrażenia treści efektów są przy tym zrozumiałe dla odbiorców informacji. Sposób ich sformułowania pozwala na weryfikację osiągnięcia przez absolwenta zakładanych kwalifikacji w zakresie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji społecznych.

Modułowe efekty kształcenia wraz z odniesieniem do kierunkowych efektów kształcenia są opisywane w poszczególnych sylabusach. Analiza własna ZO pozwala stwierdzić, że efekty kształcenia są sformułowane w sposób zrozumiały. Ponadto prezentacja poszczególnych efektów kształcenia w czasie spotkania z ZO wskazuje na to, że są one zrozumiałe dla studentów, a także zostały ocenione jako możliwe do sprawdzenia.

2.3)

Dokumentacja toku studiów związana z potwierdzeniem uzyskania przez studenta zakładanych efektów kształcenia i kwalifikacji, tj. protokoły egzaminacyjne, karty okresowych osiągnięć studenta prowadzona jest prawidłowo. W suplementach brak jest określenia statusu Uczelni (pkt. II ust. 4) , zaś w przypadku studiów drugiego stopnia – określenia właściwych warunków rekrutacji, tj. posiadanie dyplomu ukończenia studiów wyższych.

Przechowywanie efektów kształcenia. W Uczelni obowiązuje Zarządzenie nr 2/08/2006 Rektora z dnia 1 sierpnia 2006 r. w sprawie przyjęcia instrukcji archiwalnej dotyczącej organizacji oraz zasad postępowania z dokumentacją w archiwum, w którym określono zasady przechowywania i postępowania z aktami w toku bieżącej pracy w komórkach organizacyjnych, a także tryb przekazywania dokumentacji do Archiwum Uczelni. Po upływie okresu przechowywania, akta przekazywane są do archiwum Uczelnianego na podstawie spisu zdawczo-odbiorczego.

Brak jest Instrukcji Kancelaryjnej, ustalającej zasady postępowania, mającej zapewnić sprawne i szybkie wykonywane czynności kancelaryjnych. W instrukcji powinny być określone zasady przechowywania i postępowania z aktami w toku bieżącej pracy w komórkach organizacyjnych.

Efekty kształcenia są przechowywane przez nauczycieli akademickich przez okres trzech lat, nie dłużej niż rok po zakończeniu danego cyklu kształcenia na podstawie przepisów Zarządzania nr 5/10/2013 Rektora z dnia października 2013 r. w sprawie archiwizowania prac zaliczeniowych studentów z uwzględnieniem zakładanych efektów kształcenia w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie.

System oceny efektów kształcenia stosowany w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie ma charakter sformalizowany. Podstawowe i ogólne regulacje odnoszące się do oceny postępów studentów w nauce zawarte są w Regulaminie studiów. Regulamin ten wprowadza przy tym rozwiązania w większości obowiązujące powszechnie w krajowym szkolnictwie wyższym. Okresem zaliczeniowym w Uczelni jest rok akademicki. Warunkiem zaliczenia roku jest spełnienie wszystkich wymagań, a w szczególności uzyskanie zaliczeń przedmiotów, zdanie egzaminów i zaliczenie praktyki zawodowej. Zaliczenia zajęć dokonuje osoba prowadząca przedmiot. Zaliczenia przedmiotu objętego egzaminem dokonuje prowadzący wykład. Szczegółowe zasady odnoszące się do zaliczania poszczególnych przedmiotów podane są w sylabusach. Określają one w oparciu o jakie formy sprawdzianów wiedzy i umiejętności dokonywana jest ocena realizacji przez studenta efektów kształcenia. Oceny z wszystkich zaliczeń i egzaminów są wpisywane w karcie osiągnięć studenta oraz podawane do wiadomości studentów w extranecie.

Zawarte w Regulaminie i sylabusach rozwiązania i zasady oceny są sformułowane w sposób jednoznaczny, obejmują wszystkie niezbędne elementy i tworzą w pełni przejrzysty system oceny. System ten stwarza odpowiednie możliwości weryfikacji zakładanych celów kształcenia. Informacje na temat stosowanego systemu zawarte we wskazanych dokumentach dostępne są dla podmiotów, których dotyczy w Extranecie.

Zasady dotyczące systemu oceniania określa *Regulamin studiów w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie*. Dokument ten jest dostępny na stronie internetowej Uczelni, a także w systemie extranet. Zdaniem studentów biorących udział w spotkaniu z ZO dostępność informacji na ten temat jest wystarczająca.

System zakłada sześciostopniową skalę ocen: bardzo dobry 5,0 (A), dobry plus 4,5 (B) dobry 4,0 (C), dostateczny plus 3,5 (D), dostateczny 3,0 (E) oraz niedostateczny 2,0 (F). Ponadto program nauczania może również przewidywać zaliczenie według skali ocen: „zaliczony” (zal)”, „niezaliczony (nzal)”, „zwolniony (zw)”. Sprawdzanie zakładanych efektów kształcenia odbywa się poprzez weryfikację cząstkową oraz semestralną, przy pomocy różnych form, które są zależne od efektów przypisanych do odpowiednich modułów. Uczestnicy spotkania z ZO wymienili następujące formy: egzaminy pisemne oraz ustne,

kolokwia, testy, prezentacje, uczestnictwo w pracach zespołowych i samodzielnych projektach, aktywność na zajęciach.

Ostatnim etapem weryfikacji zakładanych efektów kształcenia jest proces dyplomowania. Szczegółowe zasady opisuje § 38 *Regulaminu studiów w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie*. Student, który chce podejść do obrony pracy dyplomowej musi spełnić wszystkie warunki wynikające z programu kształcenia, a także w terminie złożyć pracę dyplomową, wykonaną pod kierunkiem nauczyciela akademickiego, posiadającego co najmniej stopień naukowy doktora. Promotorzy proponowani są przez Uczelnię według różnych zakresów tematycznych. Egzamin dyplomowy jest egzaminem ustnym i na wniosek studenta może zostać przeprowadzony w języku obcym. Zakres egzaminu dyplomowego opiera się na wiedzy dotyczącej ukończonego kierunku studiów, a w szczególności znajomości problematyki i przedmiotów związanych z tematem pracy dyplomowej oraz ogólną erudycją, a także elokwencją w zakresie dziedziny, z której student kończy studia.

Sylabusy modułu kształcenia zawierają opis efektów kształcenia, a także warunki jakie należy spełnić, aby otrzymać zaliczenie z danego przedmiotu. Uczestnicy spotkania z ZO stwierdzili, że na pierwszych zajęciach w semestrze są zapoznawani z wymaganiami oraz formą zaliczenia jakie obowiązują w czasie danego modułu. Zdaniem studentów ustalona forma zaliczenia jest przestrzegana przez prowadzących zajęcia, a jeśli ulega zmianie to na ich korzyść.

Studenci biorący udział w spotkaniu z ZO wyrazili pozytywną opinię na temat przejrzystości systemu oceniania.

Do weryfikacji efektów kształcenia stosowane są różne formy sprawdzania wiedzy i umiejętności studentów. Zostały one określone w sylabusach przedmiotów. Do najczęściej stosowanych należą egzaminy przeprowadzane w formie pisemnej i ustnej. Zadania egzaminacyjne formułowane są w oparciu o efekty kształcenia określone w kartach przedmiotów. Zwraca się uwagę aby zadania testowe obejmowały zarówno weryfikację wiedzy, jak i umiejętności określonych dla danego przedmiotu. Jako okresowe prace kontrolne stosowane są kolokwia, referaty, eseje, raporty, opisy studiów przypadku. W trakcie zajęć weryfikacja odbywa się na podstawie oceny wypowiedzi studentów i inne formy ich aktywności w oparciu o stawiane im zadania.

Można zatem ocenić, że system weryfikacji efektów kształcenia obejmuje wszystkie ich kategorie i określa właściwe dla nich sposoby weryfikacji założonych dla poszczególnych przedmiotów celów kształcenia.

Sylabusy, publikowane jako karty przedmiotów, zawierają opis wszystkich efektów kształcenia wraz z formami zaliczenia odpowiadającymi danemu przedmiotowi, a także metodą nauczania na poszczególnych modułach. System zakłada weryfikację cząstkową oraz weryfikację końcową w postaci egzaminów czy też finalnego wystawiana oceny, co potwierdziły opinie wyrażane przez studentów.

Uczestnicy spotkania wyrazili pozytywne zdanie na temat zróżnicowania form zaliczenia. W ocenie studentów wpływa to właściwie na ich proces kształcenia, a jednocześnie ułatwia uzyskiwanie zakładanych efektów.

Weryfikacja i ocena stopnia realizacji efektów kształcenia dokonuje się w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów na kilku etapach. Podstawowe znaczenie ma pomiar i ocena efektów kształcenia dokonywany w ramach poszczególnych przedmiotów. Sylabusy podają cele i efekty odnoszące się do każdego z przedmiotów oraz metody ich weryfikacji. Organizacja procesu kształcenia przewiduje, że jego cały cykl obejmuje etapy, jakimi są semestry i lata studiów. Warunki zaliczania tych etapów określa Regulamin studiów. Dla zaliczenia semestru/roku studiów student musi uzyskać zaliczenie wszystkich przedmiotów ujętych w planie studiów dla danego etapu. Sprawdzenie realizacji efektów kształcenia odbywa się w odniesieniu do przedmiotów przewidujących aktywne formy zajęć (ćwiczenia, seminaria) na bieżąco oraz w odniesieniu do wszystkich przedmiotów okresowo, na koniec

realizacji danego przedmiotu. Zaliczenie ćwiczeń dokonywane jest z wystawieniem oceny. Uzyskanie pozytywnej oceny jest warunkiem dopuszczenia do egzaminu. Studentowi przysługują przy zaliczaniu przedmiotów i zdawaniu egzaminów termin podstawowy i termin poprawkowy. Możliwa jest także organizacja egzaminów w terminach zerowych przed rozpoczęciem sesji egzaminacyjnej. Regulamin określa w szczególności zasady przeprowadzania zaliczenia i egzaminu komisyjnego. Określa także zasady dokonywania wpisu warunkowego na wyższy semestr.

Zaliczenie całych studiów wymaga spełnienia wszystkich warunków określonych w ich programie, a w szczególności zaliczenia wszystkich przedmiotów, praktyk zawodowych (na studiach pierwszego stopnia), przygotowania pracy dyplomowej i zdania egzaminu dyplomowego.

Zasady dyplomowania określone zostały w sposób ogólny w Regulaminie studiów. Ich uszczegółowienie nastąpiło w uchwałach rady Wydziału i zarządzeniach Rektora. Techniczne standardy odnoszące się do prac dyplomowych wprowadziła Uchwała Nr 3/01/2014 Rady Wydziału Zarządzania i Finansów WSFiZ z dnia 12 stycznia 2008 r. w sprawie zaleceń dotyczących ujednoczenia formy prac dyplomowych. Określa ona szczegółowe zasady przygotowania prac dyplomowych i podaje przykłady odnośnie ich stosowania. Szczegółowe regulacje odnoszące się do procesu dyplomowania zawarte są w Zarządzeniu Rektora nr 12/09/2012 z dnia 28 września 2012 r. w sprawie przeprowadzania obrony prac dyplomowych i magisterskich w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania. Treść tego zarządzenia jest szersza niż tytuł, gdyż reguluje nie tylko kwestie egzaminu dyplomowego, ale także organizacji procesu dyplomowania ze szczególnym uwzględnieniem zasad przygotowywania prac dyplomowych. W Regulaminie studiów i Zarządzeniu wprowadzono obowiązek przygotowania pracy dyplomowej. Jej opiekunem naukowym jest nauczyciel akademicki posiadający stopień naukowy co najmniej doktora. Temat pracy dyplomowej powinien być zgodny z kierunkiem studiów i zakresem specjalizacji naukowej jej promotora. Praca jest oceniana przez nauczyciela akademickiego powoływanego przez dziekana. Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją powoływaną przez dziekana, w skład której wchodzi dziekan bądź upoważniona przez niego osoba jako przewodniczący, promotor i recenzent. Egzamin dyplomowy jest egzaminem ustnym. Student w jego trakcie odpowiada na pytania z zakresu kierunku studiów, a w szczególności związane z tematyką pracy dyplomowej. Rada Wydziału określa formę i przebieg egzaminu dyplomowego oraz może ustalić zestaw pytań otwartych. Rada Wydziału Zarządzania i Finansów w drodze uchwały określiła zestawy obejmujące po 30 pytań kierunkowych na egzamin dyplomowy na studiach pierwszego i drugiego stopnia oraz po 13 pytań z zakresu mikro i makroekonomii. Pytania te obejmują właściwy zakres wiedzy ogólnej i kierunkowej z zakresu ekonomii i zarządzania.

Ostateczny wynik ze studiów jest obliczany jako suma 0,6 średniej ocen ze studiów, 0,2 oceny z egzaminu dyplomowego oraz 0,2 oceny z pracy dyplomowej.

Na podstawie analizy opisanych powyżej rozwiązań można stwierdzić, że w jednostce prowadzącej oceniany kierunek studiów wdrożono system umożliwiający zmierzenie i ocenę efektów kształcenia na poszczególnych jego etapach, w tym procesy dyplomowania.

Zdaniem studentów uczestniczących w spotkaniu z ZO system umożliwia zmierzenie i ocenę efektów kształcenia na poszczególnych jego etapach. Program ocenianego kierunku zawiera moduły, w ramach których uzyskiwane są efekty kształcenia, zarówno kierunkowe, jak również specjalnościowe. Efekty kształcenia uzyskiwane przez studentów w czasie przedmiotów objętych programem studiów, poddawane są każdorazowo ocenie w czasie sesji egzaminacyjnej, a także w ramach weryfikacji częściowej, na przykład w formie kolokwium, prac domowych, projektów, czy też aktywności na zajęciach.

Proces dyplomowania to ostatni etap weryfikacji uzyskanych efektów kształcenia. Pracę dyplomową student wykonuje pod kierunkiem promotora. Oceny pracy dyplomowej dokonuje w formie pisemnej recenzji promotor pracy oraz jeden recenzent wyznaczony przez

dziekana. Student może przystąpić do obrony pracy w momencie, gdy spełni następujące warunki: uzyska zaliczenia z wszystkich przedmiotów i praktyk oraz zda wszystkie egzaminy przewidziane w planie studiów i programie kształcenia dla danego stopnia, formy i kierunku studiów, złoży pracę dyplomową we wskazanym terminie oraz uzyska pozytywne oceny pracy dyplomowej, co najmniej dostateczne, zarówno od promotora, jak i recenzenta, a także ureguluje wszystkie zobowiązania, w tym finansowe, wobec Uczelni. Egzamin dyplomowy odbywa się w formie egzaminu ustnego i obejmuje tematykę związaną z pracą dyplomową oraz z kierunkiem studiów.

Wymagania związane z zaliczaniem poszczególnych etapów kształcenia określone w programie kształcenia i Regulaminie studiów są odpowiednio wystandaryzowane. Określają one jaką liczbę punktów ECTS otrzymuje student za zaliczenie każdego z przedmiotów, jaka jest wymagana liczba punktów dla zaliczenia semestru i roku studiów. Podają następnie warunki dopuszczenia do egzaminu dyplomowego, jego zakres przedmiotowy i zasady wystawiania ostatecznej oceny na dyplomie. W Uczelni stosowana jest tradycyjna skala ocen od 2,0 do 5,0. Natomiast jednostka prowadząca oceniany kierunek studiów nie wprowadziła standaryzacji wymagań odnoszących się do zaliczania poszczególnych przedmiotów. W sylabusach podano jedynie jakie są stosowane w odniesieniu do każdego z nich metody weryfikacji efektów kształcenia. Nie sprecyzowano w sposób formalny poprzez odpowiednie zapisy w sylabusie, jaką wiedzę i umiejętnościami należy się wykazać, aby uzyskać określoną ocenę.

Na tej podstawie należy stwierdzić, że wymagania związane z zaliczaniem etapów studiów i całych studiów są odpowiednio wystandaryzowane, natomiast brak jest ujętej w sposób formalny standaryzacji wymagań w odniesieniu do poszczególnych przedmiotów.

Warunki uzyskania zaliczenia są określane przez nauczycieli akademickich w momencie rozpoczęcia zajęć w danym semestrze. Ponadto są one również zamieszczane w sylabusach. Wymagania te są realizowane przez prowadzących zajęcia, co wynika z opinii wyrażanych przez studentów obecnych na spotkaniu z ZO. Zdaniem uczestników spotkania nie występują przypadki zmiany ustalonej formy zaliczenia w trakcie trwania semestru, a jeśli kiedyś wystąpiły, to tylko na ich korzyść. Studenci znają zakres materiału do opanowania, posiadają także wiedzę, gdzie znaleźć wszelkie informacje na temat wymagań.

Odsiew na ocenianym kierunku studiów od 1.10.2014 do 28.05.2015 wyniósł 14,5%. Stosunkowo największy odsiew występuje na pierwszym roku, a jego podstawową przyczyną jest skreślenie z listy studentów na prośbę studenta. W skali całych studiów najczęstszą przyczyną odsiewu jest brak postępów w nauce. Na dalszych miejscach są rezygnacja ze studiów oraz niezłożenie w terminie pracy dyplomowej.

W ocenie studentów uczestniczących w spotkaniu z ZO główną przyczyną odsiewu studentów na kierunku *zarządzanie* jest brak postępów w nauce związany z trudnością pogodzenia pracy zawodowej z nauką, czy też zmiana studiowanego kierunku na inny.

Studenci mają dostęp do informacji na temat stosowanego systemu oceny za pomocą extranetu. Zamieszczone są w nim sylabusy zawierające informacje na temat stosowanych form weryfikacji wiedzy i umiejętności związanych z danym przedmiotem oraz regulaminy zawierające ogólne zasady stosowane w tym zakresie. Informacje na temat warunków i formy zaliczenia przedmiotu podawane są także studentom na pierwszych zajęciach z przedmiotu. Takie rozwiązania pozwalają na ocenę, że Uczelnia zapewnia odpowiedni dostęp do informacji na temat stosowanego na ocenianym kierunku studiów systemu oceny.

Podstawowe zasady dotyczące systemu oceny zawarte zostały w *Regulaminie studiów w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie*, który jest umieszczony na stronie internetowej Uczelni oraz w systemie informacyjnym extranet. Z opinii studentów przedstawianych w czasie spotkania z ZO wynika, że są oni zaznajamiani z opisem sylabusów na pierwszych zajęciach dydaktycznych. Dostępność do informacji na temat stosowanego systemu oceny należy ocenić pozytywnie.

Na ocenianym kierunku studiów wdrożono pilotażowy program e-learningu w formie blended-learningu na zajęciach z przedmiotu Umiejętności akademickie. Pozostałe zajęcia prowadzone są w formie tradycyjnej z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego.

Na wizytowanym kierunku nie jest prowadzone kształcenie na odległość.

2.4)

Uczelnia wprowadziła monitorowanie karier zawodowych absolwentów w 2012 r. w oparciu o Zarządzenie Rektora nr 4/03/2012 z dnia 5 marca 2012 r. w sprawie systemu monitorowania losów zawodowych absolwentów w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie. System badań obejmuje badania absolwentów, pracodawców oraz inne działania w tym zakresie służące do pozyskania informacji o losach zawodowych absolwentów.

Badania losów absolwentów przeprowadzane są w czterech etapach:

- badanie przeprowadzane w dniu egzaminu dyplomowego dotyczy statusu zawodowego absolwenta, praktyk i staży odbytych w trakcie studiów, działań podjętych dla podniesienia umiejętności i kompetencji społecznych ułatwiających karierę zawodową oraz planów zawodowych absolwenta. Na tym etapie absolwenci składają także oświadczenie o zgodzie bądź braku zgody na dalszy udział w badaniu ich kariery zawodowej.
- badanie przeprowadzane po upływie 6 miesięcy od ukończenia studiów służy do identyfikacji statusu zawodowego absolwenta, jego planów edukacyjnych i sposobów ich realizacji, oceny osiągniętych przez absolwenta w trakcie kształcenia efektów oraz opinii na temat szans absolwentów na rynku pracy;
- trzeci i czwarty etap badań jest realizowany odpowiednio po upływie 3 i 5 lat od ukończenia studiów. Celem tych badań jest identyfikacja kolejnych doświadczeń zawodowych absolwenta na rynku pracy oraz informacji odnośnie jego aktualnej sytuacji zawodowej, zgodności zatrudnienia z kierunkiem studiów i poziomem wykształcenia, zmianą zawodu i podejmowaniem innych przedsięwzięć związanych z karierą zawodową.

Badania związane z monitorowaniem karier zawodowych absolwentów prowadzone są także wśród pracodawców. Ich celem jest poznanie opinii pracodawców na temat przygotowania absolwentów do pracy zawodowej i zmieniających się wymagań rynku pracy, w szczególności w aspekcie nabytych w trakcie kształcenia wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. W badaniach tych biorą udział pracodawcy, z którymi Uczelnia podpisała umowę o współpracy, w szczególności uczestniczących w Radzie Ekspertów, Uczelnie przyjmujące studentów na praktyki i inne podmioty. Wyniki badań satysfakcji absolwentów przedstawiane są w formie raportów.

Uczelnia uczestniczy także w przedsięwzięciach ogólnopolskich odnoszących się do monitorowania karier absolwentów, jak program polskiabsolwent.pl, GoldenLine i inne portale społecznościowe.

Wyniki badań karier zawodowych absolwentów wykorzystywane są do doskonalenia systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Na tej podstawie można stwierdzić, że Uczelnia stworzyła system monitorowania karier absolwentów na rynku pracy oraz wykorzystuje uzyskane wyniki w doskonaleniu jakości procesu kształcenia. Procedury i mechanizmy służące do badania losów absolwentów są odpowiednio rozwinięte i pozwalają na ocenę dostosowania efektów kształcenia do oczekiwań absolwentów ocenianego kierunku studiów i otoczenia społeczno-gospodarczego. W badania te włączeni są w szczególności interesariusze zewnętrzni.

Jednostką odpowiedzialną za monitorowanie karier absolwentów na rynku pracy w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie jest Akademickie Biuro Karier. Zgodnie z *Zarządzeniem Rektora nr 4/03/2012 z dnia 5 marca 2012 r. w sprawie systemu monitorowania losów zawodowych absolwentów w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie* monitorowanie losów absolwentów jest przeprowadzane w czterech etapach. Pierwszy z nich odbywa się zaraz po ogłoszeniu wyniku egzaminu pracy dyplomowej, kiedy

to student składa deklarację dotyczącą udziału w badaniu. Drugi etap jest realizowany po upływie sześciu od zakończenia studiów. Jego celem jest identyfikacja statusu zawodowego, dalszych planów edukacyjnych i sposobów ich realizacji, a także oceny osiągniętych efektów kształcenia oraz opinii na temat szans absolwentów na rynku pracy. Dwa ostatnie etapy odbywają się po upływie trzech i pięciu lat od daty zakończenia studiów. Zamierzeniem tych etapów jest uzyskanie opinii na temat aktualnej sytuacji zawodowej, zgodności zatrudnienia z profilem i poziomem wykształcenia, a także pozyskanie informacji odnośnie przedsięwzięć dotyczących podnoszenia kwalifikacji.

Narzędziem służącym do weryfikacji zgodności efektów kształcenia z oczekiwaniami zarówno absolwentów ocenianego kierunku, jak i rynku pracy jest anonimowa ankieta. Raport opracowywany na podstawie informacji uzyskanych z ankiet służy do ewaluacji procesu dydaktycznego poprzez dostosowywanie programów nauczania do potrzeb rynku pracy, modyfikacji treści poszczególnych przedmiotów w ramach programu studiów, poprawy jakości kształcenia na Uczelni.

Studenci uczestniczący w spotkaniu z ZO posiadali wiedzę na temat badania przeprowadzanego wśród absolwentów Uczelni. Zdaniem studentów możliwość zapoznania się z sytuacją studenta po ukończeniu Uczelni jest bardzo istotna w doskonaleniu koncepcji kształcenia. Studenci nie są oni zaznajamiani z raportem odnośnie badania. Uczestnicy spotkania nie posiadali wiedzy na temat wprowadzonych zmian.

W ramach poprzedniej oceny jakości kształcenia nie sformułowano uwag i zaleceń w odniesieniu do niniejszego kryterium.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Tematy prac licencjackich i magisterskich są zgodne z kierunkiem studiów. Na 179 prac dyplomowych na studiach pierwszego stopnia obronionych w okresie 1.03.2013-30.09.2014 prawie wszystkie spełniały to kryterium. Zdarzają się jednak tematy zbyt ogólne, które nie pozwalają na identyfikację zawartości pracy, jak np. Drużyna piłkarska FC Barcelona czy Monografia zawodu fotografa. Poddane analizie 324 tematy prac magisterskich wskazują na zgodność z kierunkiem studiów. Także w tej grupie pojawiają się incydentalnie tematy zbyt ogólne – np. Funkcjonowanie hotelarstwa.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego - ocena: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

2.1) Przyjęte w programie kształcenia kierunkowe i przedmiotowe efekty kształcenia dla ocenianego kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu kształcenia są zgodne z Krajowymi Ramami Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego i koncepcją rozwoju kierunku studiów. Określone w programie kształcenia powiązania występujące pomiędzy kierunkowymi i przedmiotowymi efektami oraz treściami programowymi wskazują na spójność tych wszystkich elementów pozwalającą na osiągnięcie zakładanych celów kształcenia. Treści programowe, formy zajęć i metody dydaktyczne pozwalają na osiągnięcie w procesie kształcenia założonych celów i szczegółowych efektów kształcenia, w zakresie ogólnej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

2.2) Efekty kształcenia zostały sformułowane w sposób zrozumiały i sprawdzalny. Zapewniono odpowiedni dostęp do informacji na temat stosowanego na ocenianym kierunku studiów systemu oceny. Efekty kształcenia zostały sformułowane w sposób zrozumiały i sprawdzalny.

2.3) System oceny efektów kształcenia jest przejrzysty i stwarza możliwości weryfikacji zakładanych celów. System weryfikacji efektów kształcenia obejmuje wszystkie ich kategorie i określa właściwe dla nich sposoby weryfikacji. Informacje na jego temat są

powszechnie dostępne. System oceny umożliwia zmierzenie i ocenę efektów kształcenia na poszczególnych jego etapach, w tym w ramach procesu dyplomowania. Wymagania są w niezbędnym stopniu wystandaryzowane w odniesieniu do etapów kształcenia i całych studiów, natomiast brak ich w ujęciu formalnym dla poszczególnych przedmiotów. Jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiając weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia. Dostępność systemu została pozytywnie oceniona przez studentów.

2.4) W Uczelni prowadzone są badania losów absolwentów, w tym z udziałem interesariuszy zewnętrznych. Wyniki badań wykorzystywane są w procesie doskonalenia jakości kształcenia. Jednostka monitoruje losy absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia procesu dydaktycznego.

Kryterium 3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

3.1)

Plany studiów i programy kształcenia były przedmiotem obrad Senatu, w których uczestniczyli studenci. Wszystkie zmiany w planach studiów i programach kształcenia wynikające ze zmian w przepisach prawa (tj. np. dostosowanie planów i programów do obowiązujących standardów, utworzenie nowych specjalności), a także doskonalenia procesu kształcenia do zmieniających się potrzeb wewnętrznych odbywają się zgodnie z przyjętą w Uczelni procedurą, tj. przez Senat.

Na mocy Uchwały Nr 13/27/09/2013 z dnia 27 września 2013 r. Senat zatwierdził plany studiów dla kierunku *zarządzanie* realizowane w roku akademickim 2013/2014, zaś Uchwałą Nr 10/27/09/2013 z dnia 27 września 2013 r. programy studiów i strukturę ECTS dla tego kierunku studiów. Natomiast na rok akademicki 2014/2015 odpowiednio Uchwałą Senatu Nr 9/03/10/2014 i Uchwałą Nr 5/03/10/2013 w dniu 3 października 2014 r..

W czasie wizytacji przedstawiono protokoły z posiedzeń Senatu w czasie których zatwierdzone zostały wymienione wyżej dokumenty.

Program kształcenia dla ocenianego kierunku studiów został zatwierdzony Uchwałą Nr 11/27/09/2013 Senatu Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie z dnia 27.09.2013 r. w sprawie zatwierdzenia programu studiów i struktury ECTS dla kierunku *zarządzanie*.

Celem kształcenia na kierunku *zarządzanie* jest wszechstronne przygotowanie absolwenta do pełnienia funkcji specjalisty w zakresie szeroko rozumianego zarządzania. Program kształcenia na ocenianym kierunku studiów zmierza do wyposażenia absolwentów w wiedzę obejmującą teorie i paradygmaty badawcze opisujące i wyjaśniające przedmiot badań dyscypliny nauk o zarządzaniu. Dotyczą one w szczególności zagadnień związanych z tworzeniem, funkcjonowaniem, rozwojem, przekształcaniem i współdziałaniem organizacji gospodarczych, przede wszystkim przedsiębiorstw, ale także organizacji należących do sektora publicznego. Studenci poznają w procesie kształcenia te zagadnienia w różnych przekrojach problemowych, a w szczególności rodzajów organizacji, obszarów działalności, rodzajów wykorzystywanych zasobów. Zakres przedmiotowy przekazywanej wiedzy i rodzaje kształtowanych umiejętności pozwalają na ukształtowanie sylwetki absolwenta zgodnie z kierunkiem studiów. Stosowane metody dydaktyczne kładą odpowiedni nacisk na wyposażenie absolwenta w kwalifikacje zawodowe o charakterze w dużym stopniu aplikacyjnym. Tym samym można stwierdzić, że program kształcenia realizowany na ocenianym kierunku studiów umożliwia osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz ukształtowanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta.

Uczelnia prowadzi na ocenianym kierunku studiów kształcenie na studiach pierwszego i drugiego stopnia, na obydwu poziomach w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Programy kształcenia na studiach niestacjonarnych obejmują taki sam zakres treści programowych i przewidują osiągnięcie takich samych efektów kształcenia, jak na studiach stacjonarnych.

Program kształcenia na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia obejmuje łącznie 1985 godzin zajęć dydaktycznych w formie wykładów i ćwiczeń. Natomiast na studiach niestacjonarnych wymiar ten wynosi 1423 godziny. W planie studiów dla obydwu poziomów przewidziano klasyczny układ treści kształcenia obejmujący trzy grupy przedmiotów: przedmioty ogólnouczelniane, podstawowe i kierunkowe. Przedmioty ogólnouczelniane obowiązkowe to przede wszystkim język obcy, technologie informacyjne, ochrona własności intelektualnej, zajęcia rekreacyjno-sportowe. Blok przedmiotów ogólnouczelnianych do wyboru tworzy 8 przedmiotów, z których studenci są zobowiązani do wyboru 3 na studiach stacjonarnych i 2 na studiach niestacjonarnych. Są wśród nich elementy filozofii, socjologii, psychologii, religioznawstwa, które pozwalają na rozwijanie wiedzy humanistycznej. Przedmioty podstawowe w liczbie 9 realizowane są w łącznym wymiarze 465 godzin na studiach stacjonarnych i 328 godzin na studiach niestacjonarnych. Pozwalają one na przekaz podstawowej wiedzy z zakresu ekonomii, prawa, finansów, rachunkowości i metod ilościowych. Za zaliczenie przedmiotów ogólnouczelnianych i podstawowych student otrzymuje, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, łącznie 67 punkty ECTS. Należy w szczególności zwrócić uwagę na stosunkowo duży wymiar zajęć dydaktycznych z języka obcego wynoszący na studiach stacjonarnych, jak i na studiach niestacjonarnych, 250 godzin, za które student otrzymuje 10 punktów ECTS. Taki zakres zajęć z tego przedmiotu kształcenia umożliwia poznanie języka obcego na wymaganym przez program poziomie B2).

W planie studiów ocenianego kierunku ujętych jest na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych 13 przedmiotów kierunkowych. Na studiach stacjonarnych jest na nie przeznaczonych 585 godzin zajęć dydaktycznych, a na studiach niestacjonarnych 423 godziny. Są one obowiązkowe a ich zaliczenie prowadzi do uzyskania przeważającej liczby (100) punktów ECTS. Treści kształcenia tych przedmiotów obejmują odpowiedni dla kierunku *zarządzanie* zakres wiedzy z zakresu zarządzania zasobami i procesami w przedsiębiorstwach i instytucjach. Wskazuje to na odpowiednią wagę przypisywaną do kształtowania wiedzy i umiejętności ściśle związanych z kierunkiem studiów. Część zajęć kierunkowych jest realizowana przez praktyków, co pozwala na odpowiednie powiązanie kształcenia z wymaganiami rynku pracy, przy jednoczesnym powiązaniu jego zakresu przedmiotowego z zainteresowaniami indywidualnymi studentów. Jest to możliwe przez stworzenie w ramach tej grupy treści programowych, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, wyboru czterech przedmiotów spośród ośmiu. Ich zaliczenie stwarza podstawy do uzyskania 12 punktów ECTS. Treści kształcenia ujęte w ramach poszczególnych przedmiotów pozwalają na realizację założonych dla nich efektów kształcenia.

Na ocenianym kierunku studiów oferowane są na studiach pierwszego stopnia następujące bloki przedmiotów specjalnościowych: analiza i transakcje na rynkach towarowych, marketing w przedsiębiorstwie, reklama, zarządzanie przedsiębiorstwem usługowym i handlowym, zarządzanie w administracji publicznej, zarządzanie zasobami ludzkimi. Treści kształcenia ujęte w ramach tak określonych specjalności są zgodne z kanonem wiedzy kierunku *zarządzanie*. Pozwalają one na pogłębienie i poszerzenie wiedzy z danego zakresu oraz ukształtowanie specjalistycznych umiejętności. Student zobowiązany jest do zaliczenia bloku obejmującego 5 przedmiotów specjalnościowych o łącznej sumie 20 punktów ECTS na studiach stacjonarnych i 25 na niestacjonarnych. Wymiar godzin zajęć dydaktycznych wynosi 150 godzin na studiach stacjonarnych i 123 na studiach niestacjonarnych pierwszego stopnia. Studenci mają przy tym możliwość dokonywania swobodnego wyboru bloku specjalnościowego.

Dalszymi elementami składowymi programu kształcenia, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, są praktyki zawodowe (125 godzin) i seminaria dyplomowe (60 godzin), za które student uzyskuje odpowiednio 10 i 3 punkty ECTS. Zarówno wybór seminarium dyplomowe, jak i miejsce praktyki są przedmiotem wyboru studenta.

Zajęcia na ocenianym kierunku studiów realizowane są w formie wykładów, ćwiczeń i seminariów. Udział zajęć o charakterze interaktywnym prowadzonych w formie warsztatów, ćwiczeń, seminarium i praktyk zawodowych w całym programie kształcenia wynosi na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia 48%, a na studiach niestacjonarnych 53% ogólnego wymiaru godzin zajęć z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego. Zapewnia to odpowiednią możliwość rozwijania umiejętności studentów prowadzących do osiągnięcia założonych efektów kształcenia i sylwetki absolwenta.

Realizacja programu kształcenia na ocenianym kierunku studiów odbywa się z zastosowaniem różnych metod dydaktycznych. Zostały one określone w sylabusie każdego z przedmiotów. Dla prowadzenia wykładów stosowane są wykłady informacyjne, w przypadku niektórych z nich ze wsparciem multimedialnym oraz wzbogaceniem dyskusją problemową. Do prowadzenia ćwiczeń wykorzystuje się metody dydaktyczne wymagające od studentów samodzielnego dochodzenia do wiedzy, jak metoda problemowa, w tym z analizą studiów przypadków, metoda symulacyjna, burza mózgów, rozwiązywanie zadań teoretycznych i praktycznych. Dobór metod do celów i efektów kształcenia dla przyjętych poszczególnych przedmiotów jest prawidłowy.

Na ocenianym kierunku studiów nie jest prowadzone kształcenie z wykorzystaniem metod kształcenia na odległość. Jedynie w odniesieniu do przedmiotu Umiejętności akademickie ma miejsce pilotażowe wykorzystanie blended-learning.

Program kształcenia, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, na ocenianym kierunku studiów na studiach pierwszego stopnia stwarza studentom duże możliwości dokonywania wyboru przedmiotów, a tym samym samodzielnego określania ścieżki studiów. W planie studiów ujętych zostało 45 przedmiotów, spośród których studenci, kierując się swoimi zainteresowaniami, dokonują wyboru 15. Na przedmioty te składają się przedmioty ogólnouczelniane swobodnego wyboru, przedmioty kierunkowe swobodnego wyboru, seminarium dyplomowe oraz praktyka zawodowa. Dla tej grupy przedmiotów są przewidziane łącznie 53 punkty ECTS, co stanowi prawie 30% ich ogólnej liczby.

Na podstawie przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że czas trwania kształcenia na studiach pierwszego stopnia, dobór treści kształcenia, form zajęć dydaktycznych oraz metod kształcenia stwarzają możliwość osiągnięcia efektów kształcenia określonych dla każdego z modułu i ujętych w jego ramach przedmiotów, w tym modułu przedmiotów do wyboru. Jest to program o dużej elastyczności, pozwalający na duży zakres swobody wyboru treści kształcenia przez studentów.

Program kształcenia na studiach stacjonarnych drugiego stopnia obejmuje łącznie w zależności od specjalności 739-769 godzin zajęć dydaktycznych. Natomiast na studiach niestacjonarnych wymiar ten wynosi 528-552 godzin. Podobnie jak na studiach pierwszego stopnia w planie studiów stopnia drugiego dla obydwu poziomów przewidziano klasyczny dla nich układ treści kształcenia składający się z przedmiotów podstawowych, kierunkowych i specjalnościowych. Część przedmiotów kierunkowych ma przy tym charakter obowiązkowy, a część stanowi przedmiot wyboru.

Przedmioty podstawowe tworzy grupa 7 obowiązkowych przedmiotów obejmujących treści programowe z zakresu makroekonomii, przedsiębiorczości, statystyki matematycznej, koncepcji zarządzania, etyki w zarządzaniu, prawa cywilnego. Pozwalają one na przekaz w szerokim zakresie wiedzy podstawowej niezbędnej absolwentom studiów drugiego stopnia na kierunku *zarządzanie*. Za zaliczenie przedmiotów podstawowych student otrzymuje 36 punktów ECTS.

Program kształcenia, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych drugiego stopnia ujmuje także 7 obowiązkowych przedmiotów kierunkowych przekazujących treści z zakresu marketingu międzynarodowego, zarządzania procesami, zarządzania strategicznego, bezpieczeństwa, prawa handlowego, negocjacji oraz public relations. Za ich zaliczenie student uzyskuje 68 punktów ECTS. Taki zakres treści programowych pozwala na realizację efektów kształcenia określonych dla tej grupy przedmiotów i odpowiednio poszerza wiedzę oraz stwarza możliwości kształtowania umiejętności niezbędnych absolwentom studiów drugiego stopnia kierunku *zarządzanie*. Uzupełnieniem kształcenia kierunkowego jest oferta kierunkowych wykładów do wyboru prowadzonych częściowo przez praktyków. Studenci dokonują wyboru 2 spośród 8 przedmiotów, za co otrzymują 8 punktów ECTS.

Trzeci element programu studiów drugiego stopnia stanowią przedmioty specjalnościowe. Ujęte są one w następujących blokach: komunikacja społeczna i public relations, marketingowe zarządzanie przedsiębiorstwem, logistyka w przedsiębiorstwie, systemy informatyczne w zarządzaniu, zarządzanie jakością i bezpieczeństwem, zarządzanie procesami i projektami. Zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, każdy z tych bloków składa się z 4-5 przedmiotów i pozwala na pogłębienie wiedzy oraz rozwijanie umiejętności zgodnych z preferencjami studenta. Na studiach stacjonarnych zajęcia w ramach specjalności realizowane są w wymiarze 120-150 godzin, a na studiach niestacjonarnych w wymiarze 80-104 godzin. Bloki przedmiotów specjalnościowych są przedmiotem wyboru dokonywanego przez studenta. Otrzymuje on za zaliczenie ujętych w nim przedmiotów łącznie 24 punkty ECTS.

W programie studiów ujęte jest także seminarium dyplomowe. Za jego zaliczenie i przygotowanie pracy dyplomowej student uzyskuje 16 punktów ECTS.

Zajęcia na studiach drugiego stopnia realizowane są w formie wykładów, ćwiczeń i seminariów. Udział zajęć o charakterze interaktywnym prowadzonych w formie ćwiczeń i seminarium w całym programie kształcenia wynosi zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych w zależności od specjalności 37-38%. Taki udział zajęć aktywnych jest dość niski z punktu widzenia zapewnienia odpowiedniej możliwości rozwijania umiejętności studentów prowadzących do osiągnięcia założonych efektów kształcenia i sylwetki absolwenta.

Program studiów drugiego stopnia kształcenia, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, stwarza studentom duże możliwości dokonywania wyboru przedmiotów, a tym samym samodzielnego określania ścieżki studiów. W planie studiów ujętych zostało 26 przedmiotów, spośród których studenci, kierując się swoimi zainteresowaniami, dokonują wyboru 8. Na przedmioty te składają się przedmioty ogólnouczelniane swobodnego wyboru, przedmioty kierunkowe swobodnego wyboru, seminarium dyplomowe. Dla tej grupy przedmiotów są przewidziane łącznie, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych, 48 punktów ECTS, co stanowi prawie 40% ich ogólnej liczby.

Analiza programu kształcenia na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych drugiego stopnia pozwala stwierdzić, że czas trwania kształcenia, dobór treści kształcenia, form zajęć dydaktycznych oraz metod kształcenia stwarzają możliwość osiągnięcia efektów kształcenia określonych dla każdego z modułu i ujętych w jego ramach przedmiotów, w tym modułu przedmiotów do wyboru. Jest to program o dużej elastyczności, pozwalający na duży zakres swobody wyboru treści kształcenia przez studentów. Nieco zbyt niski jest jedynie udział zajęć w formie ćwiczeń na studiach drugiego stopnia.

W ocenie studentów uczestniczących w spotkaniu z ZO liczba godzin przypisana do poszczególnych przedmiotów jest odpowiednia. Uczestnicy spotkania wyrazili pozytywne opinie w tym zakresie, jak i zarówno w przypadku kwestii związanych z formą prowadzenia zajęć oraz wykorzystywanych metod kształcenia. Dobór treści przedstawianych w czasie modułów studenci uznali za prawidłowy i spójny.

System ECTS w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie opiera się na następujących zasadach:

- Dla ukończenia studiów pierwszego stopnia student musi uzyskać co najmniej 180 punktów ECTS, a studiów drugiego stopnia 120 punktów;
- nakład pracy studenta w trakcie semestru powinien odpowiadać 30 punktom ECTS, a w ciągu roku 60 punktom;
- podstawą przypisania punktów ECTS jest oszacowanie nakładu pracy przeciętnego studenta
- przyjęto, że jeden punkt ECTS odpowiada 25 godzinom pracy studenta;
- student otrzymuje punkty ECTS, jeżeli spełni wszystkie wymagania określone w programie studiów związane z danym przedmiotem i osiągnie zakładane efekty kształcenia;
- punkty ECTS zostały przyporządkowane do wszystkich przedmiotów ujętych w programie kształcenia, dla których opracowane zostały efekty kształcenia.

System ECTS obowiązujący w WSiFiZ jest wykorzystywany do zaliczania w Uczelni macierzystej osiągnięć studenta wyrażonych w punktach z innych jednostek Uczelni macierzystej bądź poza nią. Decyzje w tym zakresie podejmuje dziekan. Zaliczone przez studenta przedmioty mogą być uwzględnione pod warunkiem, że student uzyskał zakładane efekty kształcenia oraz otrzymał nie mniej niż 30 punktów ECTS.

System ECTS stosowany w WSiFiZ jest zgodny z przepisami stosowanymi w tym zakresie. Jest on prawidłowo powiązany z efektami kształcenia i zapewnia niezbędną elastyczność procesu kształcenia i mobilność studentów. Jego praktyczne wykorzystanie w tym ostatnim zakresie jest jednak niewielkie, na co wskazuje liczba 3 studentów przyjmowanych w ostatnich dwóch latach akademickich z innych szkół wyższych.

Studenci biorący udział w spotkaniu z ZO posiadali podstawową wiedzę dotyczącą punktacji ECTS. Ponadto mieli oni świadomość jakie możliwości stwarza ten system.

Studenci mają możliwość wyboru bloku specjalnościowego, który w zależności od stopnia studiów obejmuje sześć specjalności w przypadku studiów pierwszego oraz drugiego stopnia. W ramach każdej z nich realizowanych jest pięć przedmiotów – w sumie 20 punktów. Ponadto student prócz przedmiotów ogólnouczelnianych – obowiązkowych, wybiera trzy spośród ośmiu przedmiotów ogólnouczelnianych – do wyboru na pierwszym stopniu studiów. Poza tym student wybiera również seminarium dyplomowe oraz praktykę zawodową.

Sekwencja przedmiotów ujętych w programie kształcenia opiera się na zasadzie „od ogółu do szczegółu”. Oznacza to, że w pierwszych semestrach realizowane są przede wszystkim przedmioty o charakterze ogólnym, które tworzą podstawy do dalszego kształcenia o charakterze specjalistycznym.

Na studiach pierwszego stopnia większość przedmiotów kształcenia ogólnego i wszystkie przedmioty podstawowe realizowane są w pierwszych dwóch semestrach studiów. Przedmioty kierunkowe skoncentrowane są w większości w semestrach trzecim i czwartym, a kontynuowane w ograniczonej liczbie w kolejnych dwóch semestrach. Przedmioty specjalnościowe, podobnie jak wykłady fakultatywne realizowane są w semestrach piątym i szóstym. Występuje odpowiednie następstwo czasowe przedmiotów powiązanych pod względem treści programowych. Nauka języka angielskiego jest prowadzona przez pierwszych 5 semestrów, przy czym od semestru czwartego również jako język specjalistyczny. Seminarium dyplomowe realizowane jest w ostatnich dwóch semestrach.

Na studiach drugiego stopnia przedmioty podstawowe realizowane są w dwóch pierwszych semestrach. Przedmioty kierunkowe rozciągnięte są na cały okres studiów, ale z koncentracją w semestrze drugim. Pozostałe przedmioty – specjalnościowe, fakultatywne, seminarium dyplomowe – ujęte są w planie studiów w ostatnich dwóch semestrach. Następstwo czasowe realizacji przedmiotów powiązanych jest właściwe.

Na tej podstawie można stwierdzić, że sekwencja przedmiotów i modułów określona w planie studiów ocenianego kierunku jest prawidłowa.

Studenci ocenianego kierunku wyrazili pozytywne opinie dotyczące planu i programu studiów. Rozłożenie zajęć zostało uznane przez nich za prawidłowe. Uczestnicy spotkania

uznali sekwencję przedmiotów za spójną i poprawną, dzięki czemu treści programowe nie powtarzają się, a proces kształcenia można uznać za płynny.

Aktualnie obowiązujące regulacje dotyczące praktyk zawodowych zostały wprowadzone Zarządzeniem Rektora Nr 01/02/2010 z dnia 26.02.2010 r. w sprawie zmiany regulaminu praktyk zawodowych. Studenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego stopnia mają obowiązek odbycia praktyki zawodowej zgodnej z kierunkiem studiów w wymiarze określonym w programie kształcenia. Dla ocenianego kierunku studiów wynosi on 125 godzin. Regulamin praktyk jako zasadniczy cel praktyk określa zweryfikowanie uzyskanej w procesie kształcenia wiedzy, nabycie umiejętności praktycznych i poznanie charakteru wykonywanego w przyszłości zawodu.

Organizacją i koordynacją praktyk zajmują się właściwe dziekanaty. Dziekan kierując studenta na praktykę bierze pod uwagę jego kierunek studiów, specjalność oraz preferencje i predyspozycje studenta. Studenci odbywają praktyki na podstawie porozumienia zawartego z zakładem pracy.

Weryfikacja efektów kształcenia przyjętych dla praktyk zawodowych odbywa się na dwóch poziomach: zakładu pracy oraz Uczelni. Zakładowy opiekun praktyki odbywanej przez studenta dokonuje oceny wiedzy, umiejętności i kompetencji praktykanta i zamieszcza stosowne informacje w tym zakresie w Dzienniczku praktyk. Bieżąca kontrola odbywania praktyk dokonywana jest dziekanaty odpowiedzialne za obsługę kierunku studiów. Praktykę zalicza dziekan lub osoba przez niego upoważniona na podstawie dzienniczka praktyk i opinii zakładowego opiekuna praktyk. Dziekan może zaliczyć studentowi jako praktykę wykonywaną przez niego pracę zawodową, jeżeli jest ona zgodna z programem praktyki. Regulamin praktyk dopuszcza także zaliczanie ich przez dziekana na podstawie działalności w kole naukowym bądź pracy na rzecz Uczelni, jeżeli pozwalają one na osiągnięcie celów i efektów założonych dla danego kierunku studiów.

Z informacji uzyskanych z dziekanatu zajmującego się obsługą praktyk zawodowych wynika, że znaczna część studentów otrzymuje zaliczenie praktyki na podstawie pracy zawodowej. Na studiach stacjonarnych jest to około 60 % ich ogólnej liczby, a na studiach niestacjonarnych około 90 %. Analiza dokumentacji praktyk zawodowych pozwala na stwierdzenie, że prowadzona jest ona prawidłowo. W teczkach osobowych studentów, którzy uzyskali zaliczenie praktyki na podstawie pracy zawodowej znajdują się zaświadczenia zakładu pracy określające opis stanowiska pracy. Wykonywane na nich czynności odpowiadają efektom kształcenia dla praktyk przyjętych na ocenianym kierunku studiów. W teczkach osobowych studentów, którzy odbyli praktykę zawodową znajdują się dzienniczki praktyk poświadczane przez zakładowego opiekuna praktyk oraz inna dokumentacja związana z jej organizacją.

Studenci wizytowanego kierunku mają obowiązek odbycia praktyk zawodowych na I stopniu studiów. Szczegółowe zasady realizowania praktyk opisuje *Regulamin praktyk zawodowych*, który został wprowadzony *Zarządzeniem nr Rektora nr/01/02/2010 z dnia 26 lutego 2010 r. w sprawie zmiany regulaminu praktyk zawodowych*.

Czas trwania praktyk, ich rodzaj oraz przypisaną im liczbę punktów ECTS określają programy kształcenia kierunku zarządzanie. Studenci studiów I stopnia odbywają praktyki w wymiarze 125 godzin.

Warunkiem zaliczenia praktyki jest wywiązanie się z zadań i programu określonej praktyki, która zostaje zaliczona przez dziekana lub osobę przez niego upoważnioną na podstawie prowadzonego dzienniczka praktyk oraz opinii zakładowego opiekuna praktyk. Dzienniczek praktyk musi być prowadzony według ustalonego wzoru, według którego student wpisuje: datę rozpoczęcia i zakończenia praktyki, nazwę zakładu pracy lub innego podmiotu, w którym student odbywał praktykę, wykaz powierzonych obowiązków i pełnionych funkcji, dzienny zapis najważniejszych zadań potwierdzony podpisem osoby kontrolującej ich wykonanie. Dodatkowo w dzienniczku zostaje zamieszczona opinia i uwagi zakładowego opiekuna praktyk.

Studenci we własnym zakresie wyszukują miejsca odbywanej praktyki, jednak w sytuacjach, gdy mają trudności, mogą oni skorzystać z pomocy i oferty Akademickiego Biura Karier, które publikuje listę miejsc gdzie studenci mogą odbyć praktykę. Uczestnicy spotkania z ZO zauważyli, że w większości studenci sami organizują sobie miejsce praktyk.

Uczestnicy spotkania jednogłośnie stwierdzili, że posiadają niezbędne informacje odnośnie odbycia praktyki, są oni informowani na ten temat w dziekanacie, a także za pomocą systemu extranet.

Podsumowując należy stwierdzić, że Uczelnia zapewniła niezbędną spójność programu i wymiaru praktyk studenckich, terminów ich realizacji oraz doboru miejsc, w których się odbywają, z celami i efektami kształcenia określonymi dla nich przyjętymi. Stosowany w Uczelni system kontroli i zaliczania praktyk uwzględnia w niezbędnym zakresie możliwość nabycia przez studenta umiejętności praktycznych.

Organizację roku akademickiego ustala Senat. Rozpoczyna się on 1 października i trwa do 30 września. Rok akademicki dzieli się na dwa semestry. Informacja o organizacji roku akademickiego jest zamieszczana w extranecie przed jego rozpoczęciem. Harmonogram zajęć jest podawany do wiadomości studentów przez zamieszczenie w extranecie nie później niż na 7 dni przed rozpoczęciem semestru.

Zajęcia na studiach stacjonarnych odbywają się od poniedziałku do piątku z różnym rozkładem w trakcie dnia na poszczególnych latach studiów. Z reguły dla danego semestru zajęcia planowane są przy tym w trzech spośród pięciu dni roboczych. Większość zajęć odbywa się od godziny 8.00-9.40 do godzin popołudniowych. Wykłady prowadzone są w blokach 2-3 godzin lekcyjnych a ćwiczenia w blokach dwugodzinnych. Pomędzy zajęciami stosowane są z reguły 10-minutowe przerwy.

Zajęcia na studiach niestacjonarnych prowadzone są co drugi tydzień w soboty i niedziele oraz w niektóre piątki. W trakcie semestru organizowanych jest z reguły 8 zjazdów. W piątki zajęcia rozpoczynają się od godziny 16.35 i trwają do godziny 19.10, a w soboty od godzin porannych (8.00-10) i trwają do późnych godzin wieczornych (19.00-20.00). Podobny jest rozkład godzinowy zajęć w niedziele. W każdym z tych dni wykazuje on określone różnice w odniesieniu do poszczególnych semestrów. Większość wykładów odbywa się w blokach trzech godzin lekcyjnych, a ćwiczenia w blokach dwugodzinnych. Pomędzy poszczególnymi zajęciami stosowane są 10-minutowe przerwy. Kumulacja zajęć w ramach zjazdów jest wysoka. Na niektórych zajęcia trwają od godziny 8.00 do 19.55 z 10-minutowymi przerwami pomędzy zajęciami.

Wytyczne odnoszące organizacji zajęć zawarte są w Uchwale nr 24/27/09/2013 Senatu Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie z dnia 27 września 2013 r. sprawie uchwalenia wytycznych dotyczących organizacji procesu dydaktycznego w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie – w tym liczebności grup wykładowych, ćwiczeniowych, laboratoryjnych, lektorskich, seminaryjnych. Dopuszcza ona w szczególności dzienny wymiar godzin na studiach stacjonarnych 8 godzin i na studiach niestacjonarnych 12 godzin. Liczebność grup ćwiczeniowych, laboratoryjnych i lektorskich jest limitowana do 35 osób, a seminaryjnych do 20. Liczebność tych ostatnich może być przy tym zwiększona do 25 osób za zgodą dziekana. Takie liczebności grup, zwłaszcza lektoratowych i seminaryjnych należy uznać za zbyt duże z punktu widzenia stworzenia warunków do kształtowania umiejętności studentów przyjętych dla tych przedmiotów. Grupy wykładowe są tożsame z rocznikami studiów. Nie są w tym przypadku stosowane limity, co oznacza, że dla niektórych roczników wykłady odbywają się w grupach dochodzących do 350 osób.

Na tej podstawie należy stwierdzić, że organizacja procesu dydaktycznego na ocenianym kierunku studiów jest ogólnie prawidłowa. Zastrzeżenia budzi jednak duża liczebność grup zajęciowych w ramach przedmiotów wymagających w wysokim stopniu indywidualnej pracy ze studentem oraz znacznej kumulacji zajęć w niektórych semestrach studiów niestacjonarnych.

W ocenie studentów uczestniczących w spotkaniu z ZO organizacja procesu kształcenia jest prawidłowa. Studenci pozytywnie oceniają rozłożenie planu zajęć, są oni zadowoleni z braku tzw. „okienek”. Zdaniem uczestników spotkania z ZO liczba godzin przypisana poszczególnym przedmiotom została określona w sposób prawidłowy. Ponadto wyrazili oni pozytywną ocenę w stosunku do formy prowadzonych zajęć.

W opinii studentów system praktyk jest zorganizowany w sposób odpowiedni. Dzięki możliwości złożenia wniosku o uznanie pracy zawodowej jako praktyki, studenci mogą bez problemu pogłębiać swoją wiedzę, realizując przy tym pracę zawodową.

Proces kształcenia na ocenianym kierunku studiów wprowadza rozwiązania umożliwiające studentom indywidualizację kształcenia. Następuje to przez wybór specjalności, praktyki zawodowej i seminarium dyplomowego. Indywidualizacji procesu kształcenia sprzyja również system konsultacji przedmiotowych, tj. przedmiotów ujętych w programie kształcenia. Pozwalają one studentom na bezpośredni i indywidualny kontakt z nauczycielami prowadzącymi dany przedmiot. Konsultacje są przewidziane jako element procesu kształcenia pozwalający na udzielanie pomocy w przypadku występowania problemów w realizacji programu kształcenia, jak i wsparcia osób zainteresowanych rozwijaniem wiedzy i umiejętności.

Regulamin studiów wprowadza również możliwość indywidualizacji toku studiów i indywidualnej organizacji studiów. Student osiągający bardzo dobre wyniki w nauce może od drugiego roku studiów studiować według indywidualnego planu studiów i programu kształcenia na zasadach określonych przez dziekana. Dziekan powołuje na wniosek studenta opiekuna naukowego, który opracowuje indywidualny plan studiów. Opiekunem może być nauczyciel akademicki posiadający stopień lub tytuł naukowy.

Uczelnia zapewnia studentom także możliwość ubiegania się o indywidualną organizację studiów. Mogą o nią występować osoby studiujące na dwóch kierunkach, uczestniczące w badaniach naukowych, samotnie wychowujące dzieci, znajdujące się w trudnej sytuacji osobistej, niepełnosprawne. Indywidualna organizacja studiów umożliwia realizację programu studiów, określanie terminów udziału w zajęciach oraz przystępowania do zaliczeń i egzaminów na zasadach określonych przez dziekana.

Na ocenianym kierunku z indywidualnej organizacji studiów korzysta 10 studentów. Natomiast nie ma studentów, którzy studiują według indywidualnego toku studiów.

Uczelnia zapewnia także różne formy wsparcia osobom niepełnosprawnym w realizacji programu studiów. Służą temu wypożyczane studentom urządzenia pozwalającego na przyswajanie i przetwarzanie wiedzy (notebooki i tablety ze specjalnym oprogramowaniem), dyktafony, możliwość zaangażowania tłumacza języka migowego, asystenci dydaktyczni dla osób niedowidzących bądź z niesprawnością ruchową. Sporządzane są także materiały dydaktyczne w wersjach ułatwiających korzystanie z nich przez osoby niepełnosprawne. W razie potrzeby formy sprawdzania wiedzy są dostosowywane do wymagań osób niepełnosprawnych.

Należy ocenić, że Uczelnia stworzyła studentom odpowiednie możliwości indywidualizacji procesu kształcenia, w szczególności dotyczy to studentów wybitnie uzdolnionych i studentów niepełnosprawnych.

W Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania możliwość indywidualizacji procesu kształcenia została oparta na zasadach opisanych w *Regulaminie studiów w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie*.

Studenci mogą skorzystać z następujących form indywidualizacji: indywidualny plan studiów i program nauczania oraz indywidualna organizacja studiów. Pierwsza forma polega na zapewnieniu studentowi szczególnej opieki dydaktycznej i naukowej, zindywidualizowaniu treści i form kształcenia oraz określeniu sposobów wywiązywania się z obowiązków studenckich wynikających z planu studiów i programu nauczania. Natomiast druga forma polega na odrębnym określeniu sposobu realizacji programu nauczania, terminów uczestnictwa w zajęciach, terminów zaliczeń i egzaminów wynikających z planu

studiów, sposobu i terminów realizacji praktyk studenckich oraz innych obowiązków studenta.

Zainteresowany student w przypadku obu form występuje z wnioskiem do Dziekana Wydziału. Zgodę na IOS Dziekan może wyrazić w uzasadnionych przypadkach w szczególności, gdy student studiuje na więcej niż jednej specjalności bądź kierunku, uczestniczy w pracach badawczych, odbywa część studiów za granicą, samotnie wychowuje dzieci, jest osobą niepełnosprawną o znacznym stopniu niepełnosprawności, znajduje się w przejściowo trudnej sytuacji materialnej lub utrudniającej codzienne uczestnictwo w zajęciach. Natomiast w przypadku indywidualnego planu studiów i program nauczania wyznaczany jest opiekun IP, którego obowiązkiem jest nadzór nad właściwą realizacją indywidualizacji. Ponadto opiekun przygotowuje program studiów, który może zawierać inne przedmioty z zastrzeżeniem osiągnięcia tych samych efektów.

Studenci uczestniczący w spotkaniu z ZO nie posiadali wiedzy na temat możliwości indywidualizacji procesu kształcenia.

3.2)

Programy kształcenia kierunku *zarządzanie* prowadzonego na Wydziale Zarządzania i Finansów WSiFiZ zostały opracowane zarówno dla studiów pierwszego, jak i drugiego stopnia w kompletnym układzie obejmującym efekty kierunkowe i przedmiotowe oraz treści kształcenia dla poszczególnych przedmiotów, formy realizacji zajęć i stosowane metody dydaktyczne. Programy kształcenia obejmują grupy przedmiotów odpowiadające koncepcji kształcenia na studiach pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim na kierunku *zarządzanie*. Efekty przedmiotowe zostały prawidłowo odniesione do efektów kierunkowych. Efekty przedmiotowe znajdują oparcie w odpowiednio rozwiniętych treściach programowych. Karty przedmiotów określają także metody dydaktyczne stosowane w ramach poszczególnych form dydaktycznych zajęć z danego przedmiotu. Metody te odpowiadają założonym celom kształcenia. Na tej podstawie można stwierdzić, że efekty kształcenia, treści programowe, formy i metody dydaktyczne tworzą w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów w niezbędnym zakresie spójną całość.

W ramach oceny jakości kształcenia przeprowadzonej na kierunku *zarządzanie* w roku akademickim 2008/2009 wskazano, że niezbędne jest rozwinięcie koncepcji kształcenia na studiach drugiego stopnia w związku z przyjmowaniem na nie kandydatów kończących różne Uczelnie i kierunki studiów.

Działania naprawcze w tym zakresie polegały na wprowadzeniu do programu kształcenia konsultacji przedmiotowych umożliwiających słabszym studentom eliminowanie posiadanych braków programowych.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego - ocena: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

3.1) Zarówno dla studiów pierwszego, jak i drugiego stopnia, program kształcenia umożliwia osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. Czas trwania kształcenia na obydwu poziomach studiów, dobór treści kształcenia, form zajęć dydaktycznych oraz metod kształcenia stwarzają możliwość osiągnięcia efektów kształcenia określonych dla każdego z modułu i ujętych w jego ramach przedmiotów, w tym modułu przedmiotów do wyboru. Jest to program o dużej elastyczności, pozwalający na duży zakres swobody wyboru treści kształcenia przez studentów. Nieco zbyt niski jest jedynie udział zajęć w formie ćwiczeń na studiach drugiego stopnia. System ECTS jest zgodny z przepisami stosowanymi w tym zakresie. Sekwencja przedmiotów i modułów określona w planie studiów ocenianego kierunku jest prawidłowa. Zapewniono niezbędną spójność programu i wymiaru praktyk studenckich, terminów ich realizacji oraz doboru miejsc,

w których się odbywają, z celami i efektami kształcenia dla nich przyjętymi. Stworzono możliwości indywidualizacji procesu kształcenia studentów wybitnie uzdolnionych i niepełnosprawnych. Organizacja procesu dydaktycznego jest ogólnie prawidłowa, poza zbyt dużą liczebnością grup zajęciowych w ramach przedmiotów wymagających w wysokim stopniu indywidualnej pracy ze studentem oraz znacznej kumulacji zajęć w niektórych semestrach studiów niestacjonarnych. W opinii studentów program studiów realizowany na kierunku zarządzanie umożliwia im osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. System praktyk studenckich prowadzonych na I stopniu studiów jest spójny z programem studiów i stwarza możliwość pogłębiania wiedzy na zajęciach, a także prowadzenia aktywności zawodowej. Studenci mają świadomość czym jest systemu punktów ECTS oraz jakie stwarza możliwości. Studenci nie posiadali wiedzy na temat możliwości indywidualizacji programu studiów.

3.2) Efekty kształcenia, treści programowe, formy i metody dydaktyczne tworzą w odniesieniu do ocenianego kierunku studiów w niezbędnym zakresie spójną całość. W ramach działań naprawczych po poprzedniej ocenie jakości kształcenia w celu eliminacji różnic programowych posiadanych przez przyjmowanych na studia drugiego stopnia kandydatów kończących inne kierunki studiów wprowadzono konsultacje przedmiotowe pozwalające na udzielanie im w razie potrzeby wsparcia merytorycznego.

Kryterium 4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

4.1)

Zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku prowadzi 69 osób, w tym 23 profesorów i doktorów habilitowanych (19 reprezentuje dyscypliny nauk ekonomicznych, na których oparto koncepcję efektów kształcenia, 4 inne dyscypliny z obszaru nauk społecznych), 32 doktorów (27 reprezentuje dyscypliny nauk ekonomicznych, 4 nauki prawne, 1 nauki matematyczne) i 14 osób bez stopni naukowych (8 przedstawicieli dyscyplin ekonomicznych, 5 matematyków, 1 filolog). Wśród przedstawicieli dyscyplin ekonomicznych większość stanowią osoby z dorobkiem naukowym z zarządzania (w tym marketingu). Wszyscy mają znaczące doświadczenie dydaktyczne. Trzon zespołu stanowią osoby związane z Uczelnią umowami o pracę (35 osób), dla wielu osób ze stopniami lub tytułami naukowymi Uczelnia jest podstawowym (około 90%) lub nawet jedynym (około 70%) miejscem pracy.

Kwalifikacje poszczególnych członków tego zespołu należy uznać za wystarczająco wysokie i odpowiednio różnorodne, pozwalające na poprawne obsadzenie zajęć przewidzianych w programie kierunku. Ta liczba nauczycieli akademickich i ich kwalifikacje umożliwiają osiągnięcie założonych celów i efektów kształcenia.

Załącznik nr 5- Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe.

4.2)

Teczki osobowe zawierają dokumenty pozwalające na ocenę, czy nauczyciel akademicki spełnia wymagania do zaliczenia do minimum kadrowego na kierunku *zarządzanie*, tj. czy posiada odpowiednie kwalifikacje naukowe (stopnie i tytuły naukowe oraz dorobek lub posiada doświadczenie zawodowe zdobyte poza Uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla ocenianego kierunku studiów – zgodnie z wymaganiami określonymi w § 12 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 131) i

rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370), w jakim wymiarze realizują pensum dydaktyczne, a także czy złożył nie później niż do dnia 30 czerwca roku poprzedzającego rok akademicki oświadczenie o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego na studiach pierwszego i drugiego stopnia na kierunku *zarządzanie* na Wydziale Zarządzania i Finansów Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie, zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 112a ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.). W Uczelni oświadczenia zostały podpisane w terminie zgodnym z wymaganiami określonymi w przepisach ustawy, tj. w czerwcu 2014 r.

Zgodnie z art. 9a ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym Wydział zgłosił do minimum kadrowego nauczycieli akademickich zatrudnionych w Uczelni w pełnym wymiarze czasu pracy, na podstawie złożonych przez nich oświadczeń, o których mowa w art. 112a ustawy, nie krócej niż od początku semestru studiów, a więc zgodnie z wymaganiami określonym w § 13 ust. 1 i 2 wymienionego wyżej rozporządzenia z dnia 5 października 2011 r. oraz § 13 ust. 1 rozrządzenia z dnia 3 października 2014 r., *tj. nie później niż od początku semestru studiów.*

Analiza dokumentacji pozwala na stwierdzenie, iż wymagania określone w § 15 ust. 1 obu wymienionych wyżej rozporządzeń są spełnione, bowiem do minimum kadrowego na ocenianym kierunku i poziomie kształcenia Uczelnia wskazała 14 osób, z tego 8 samodzielnych nauczycieli akademickich posiadających tytuł naukowy lub stopień naukowy doktora habilitowanego, oraz 6 osób ze stopniem naukowym doktora, a ponadto na studiach pierwszego stopnia dodatkowo - 4 samodzielnych nauczycieli akademickich i 2 doktorów.

W tezkach osobowych znajduje się również dokumentacja związana z realizacją zwyczajowych procedur dotyczących prowadzonej w Uczelni polityki kadrowej.

Prawie wszystkie osoby wyżej wymienione przeprowadzą osobiście na kierunku *zarządzanie* co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych (samodzielni nauczyciele akademicy) oraz co najmniej 60 godzin (doktorzy), co spełnia wymagania określone w § 13 ust. 3 wymienionego wyżej rozporządzenia z dnia 5 października 2011 r. oraz § 13 ust. 2 pkt. 1 i 2 rozporządzenia z dnia 3 października 2014 r. Warunku tego nie spełnia 1 samodzielny nauczyciel akademicki, dla którego przewidziano tylko 24 godziny zajęć dydaktycznych oraz 1 doktor, który będzie prowadził zajęcia w wymiarze 16 godzin.

Przegląd dorobku naukowego pozwala stwierdzić, że wszyscy zgłoszeni mają dorobek naukowy z dyscyplin, na których oparto koncepcję efektów kształcenia. 14 osób ma dorobek z zarządzania lub z zarządzania i z innych dyscyplin (w tym z ekonomii i finansów, a także – 1 osoba - z nauk o polityce), 2 osoby mają dorobek naukowy z ekonomii, a 4 z finansów. Pozwala to zaliczyć do minimum kadrowego wszystkie osoby, które w bieżącym roku akademickim prowadzą odpowiednią liczbę godzin zajęć. Jest to 11 osób z tytułami naukowymi lub stopniami naukowymi doktora habilitowanego i 7 osób ze stopniami doktora.

Wymóg posiadania minimum kadrowego jest więc spełniony.

Skład minimum kadrowego na kierunku *zarządzanie* prowadzonego na Wydziale Zarządzania i Finansów Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie w perspektywie długookresowej jest w stabilny, bowiem wszystkie wskazane do minimum kadrowego osoby zatrudnione zostały na czas nieokreślony.

Dla 19 osób wskazanych do minimum kadrowego Uczelnia jest podstawowym miejscem pracy, zaś tylko dla 1 osoby – dodatkowym miejscem pracy.

Zgodnie z § 29 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r., poz. 1370) Uczelnia prowadząca kierunek studiów w obszarze nauk społecznych w dniu wejścia w życie ww. rozporządzenia (10 października 2014 r.) jest zobowiązana dostosować minimum kadrowe w zakresie proporcji liczby nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe do liczby studentów na danym

kierunku studiów, do wymogów określonych w § 17 ust. 1 pkt. 8 nowego rozporządzenia, *do dnia 1 października 2015 roku*.

Na kierunku jest 1165 studentów. Do minimum kadrowego zakwalifikowano 18 osób. Zatem warunek dotyczący stosunku liczby nauczycieli akademickich, stanowiących minimum kadrowe dla kierunku *zarządzanie*, do liczby studentów na tym kierunku jest spełniony i wynosi 1: 65, co spełnia wymagania określone w § 17 ust. 1 pkt. 3 cytowanego wyżej rozporządzenia z dnia 5 października 2011 r.

Obsada zajęć dydaktycznych jest poprawna. Obszary wiedzy i dziedziny nauki, jakie reprezentują poszczególni nauczyciele akademicy, są zgodne z wynikającymi z celów kształcenia i programów wymogami dotyczącymi powierzanych im zajęć. Zwykle jest to nie tylko zgodność ze względu na formalne dowody kwalifikacji ale i ze względu na profil badań naukowych. Nie dostrzeżono przypadków powierzania zajęć osobom o nieodpowiednich profilach kwalifikacji, ani nie stwierdzono przypadków powierzania wykładów osobom bez stopni naukowych.

Nie ma kursów opartych na kształceniu na odległość. Jedyne możliwości zawieszania w Extranecie materiałów do zajęć wykorzystuje się dla wzbogacenia zajęć tradycyjnych.

Załącznik nr 6 . Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena

Hospitowane zajęcia były prowadzone dobrze lub poprawnie. Różnica polegała przede wszystkim na umiejętności wywołania zainteresowania i aktywności studentów. Na niektórych wykładach byli bierni i mało zainteresowani, na innych zaś zajęciach aktywni.

4.3).

Istotnym elementem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest prowadzenie przez Uczelnię właściwej polityki kadrowej, w tym m. in. właściwy dobór nauczycieli akademickich prowadzących kształcenie na ocenianym kierunku studiów.

Podstawy polityki kadrowej w Uczelni formułuje statut oraz uchwała Senatu nr 32/27/09/2013. Uchwała ta podporządkowuje zasady tworzenia nowych etatów i zatrudniania nauczycieli akademickich zwiększaniu liczby uprawnień do nadawania stopni naukowych, zapewnieniu minimum kadrowego i tworzeniu zespołu zdolnego do realizacji procesu dydaktycznego na poszczególnych kierunkach studiów oraz zapewnieniu realizacji zadań naukowych w ramach projektów badawczych. Wprowadza też priorytet zatrudniania w podstawowym miejscu pracy i ograniczenie zatrudniania osób bez stopni naukowych oraz nakłada na Rektora obowiązek doskonalenia systemu ocen pracowników. Ponadto są zarządzenia Rektora (4/06/2014, 5/06/2014 i 5/03/2012) regulujące zasady ocen pracowników i obowiązki pracownicze. Oceny mają obejmować realizację wszystkich obowiązków pracowniczych, a w szczególności kształcenie i wychowanie studentów, z uwzględnieniem oceny procesu dydaktycznego przez studentów, prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych, postępy w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, udział w pracach organizacyjnych Uczelni, a w przypadku osób zatrudnionych na stanowiskach profesora zwyczajnego lub nadzwyczajnego także kształcenie kadr naukowych.

Uczelnia stwarza zatrudnionym nauczycielom akademickim dobre warunki rozwoju naukowego i umiejętności dydaktycznych. Oznacza to poprawne warunki lokalowe, dobry dostęp do zbiorów bibliotecznych i baz elektronicznych, organizowanie seminariów katedr w rozszerzonych składach, np. z udziałem prawników, wsparcie finansowe polegające np. na refundacji kosztów przewodów naukowych, dobrze rozwiniętą działalność związaną z Uczelnią wydawnictwa, własny periodyk naukowy „Contemporary Economics” (10 punktów MNiSW). Na wyróżnienie zasługuje praca Zespołu Wsparcia B+R, który organizuje warsztaty pracy pisarskiej prowadzone przez przedstawicieli Thomson Reuters, zapewnia pomoc w doborze czasopism do określonych publikacji, w rozwiązywaniu problemów redakcyjnych i technicznych. Prowadzi też działalność informacyjną, np. dotyczącą

konkursów na granty badawcze. Jest to wybitnie przydatne wsparcie w przygotowywaniu publikacji w czasopiśmie o wysokiej punktacji i wniosków o granty.

Na spotkaniu z kadrą dyskutowano przede wszystkim o problemach jakości kształcenia, przygotowania do profilu ogólnoakademickiego lub praktycznego, usiłowano uzyskać opinie zgromadzonych na temat słabych i mocnych stron Wydziału i Uczelni. Dominowały informacje o mocnych stronach, potwierdzające ustalenia Zespołu Oceniającego. Wspomniano jednak także o niedostatkach kontaktów studentów z odpowiednimi programami komputerowymi.

W sprawie wsparcia rozwoju naukowego uzyskano potwierdzenie praktycznie wszystkich ustaleń, w tym finansowania przewodów i znaczenia seminariów.

W stosunku do roku 2009, w którym odbyła się pierwsza ocena jakości kształcenia na kierunku *zarządzanie*, nastąpiły pewne zmiany w składzie tego minimum, bowiem 10 osób (5 samodzielnych nauczycieli akademickich oraz 5 doktorów), to nauczyciele akademicy, którzy tworzyli to minimum w roku 2009.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego - ocena: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

4.1) Zajęcia na ocenianym kierunku prowadzi liczny i stabilny zespół o odpowiednio wysokich i wystarczająco różnorodnych rodzajowo kwalifikacjach, który umożliwia realizację założonych efektów kształcenia.

4.2) Wymóg posiadania minimum kadrowego spełniono z nadwyżką. Obsada zajęć jest prawidłowa.

4.3) Polityka kadrowa jest klarowna i dobrze służy długofalowej realizacji celów kształcenia. Niektóre elementy wsparcia działalności naukowej i publikacyjnej są szczególnie warte wyróżnienia.

Kryterium 5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka ma możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Uczelnia użytkuje na podstawie umów najmu budynki oraz parking w bezpośrednim sąsiedztwie centrum Warszawy. Jest także właścicielem gruntu o podobnych walorach lokalizacyjnych, na którym w przyszłości zamierza zbudować własne obiekty. Obecnie użytkowany budynek jest przestronny i dostosowany do potrzeb dydaktycznych oraz naukowych. Nie ma w nim podziału na części przypisywane poszczególnym Wydziałom czy kierunkom studiów. W budynku jest aula z 500 miejscami, dwie sale po 260 miejsc, 2 po 150 miejsc, 6 po 100 miejsc, 20 po 35 miejsc oraz 7 laboratoriów komputerowych po około 30 stanowisk. Pojemność tych sal w zupełności wystarcza do realizacji zadań dydaktycznych z obecnymi liczbami studentów stacjonarnych i niestacjonarnych. Większe sale, a także niektóre mniejsze, są trwale wyposażone w sprzęt multimedialny, a zwłaszcza w projektor multimedialny i rzutniki pisma. W pozostałych małych salach wykorzystuje się projektory przenośne. W dużych salach jest nagłośnienie i wyposażenie bardziej zaawansowane (wizualizery, tablice interaktywne). Na najniższej kondygnacji widoczne są jednak niedoskonałości (bałagan w korytarzach, w salach krzesła z ruchomymi blatami nie zawsze możliwymi do ustawienia w poziomie – nadmiernie zużyte).

W laboratoriach komputerowych zainstalowano między innymi oprogramowanie statystyczne (IBM SPSS Statistics). Niestety w czasie wizyty nie uzyskano przekonujących informacji o innych pakietach przydatnych do realizacji programów zajęć, np. pakietach

finansowo-księgowych. Były jedynie informacje o dużych możliwościach szybkiego instalowania potrzebnego oprogramowania.

W tym samym obiekcie jest biblioteka Uczelniana. W jej skład wchodzi wypożyczalnia z 3 stanowiskami komputerowymi do korzystania z katalogu, czytelnia (ze 100 miejscami i 22 stanowiskami komputerowymi przeznaczonymi do korzystania z zasobów dostępnych on-line, oprogramowaniem MS Office i programami wykorzystywanymi do zajęć dydaktycznych, dostępem do Internetu i wewnętrznej sieci Extranet), pracownia testów psychologicznych oraz sekcja internetowa. Funkcjonuje w niej elektroniczny, dostępny przez Internet, katalog zbiorów umożliwiający przeszukiwanie wg różnych kluczy, rezerwacje, sprawdzanie stanu konta z terminami zwrotów. Inne funkcje, np. przypomnienie o terminie zwrotu, realizuje się przez Extranet. Jest tu sieć Wi-Fi i możliwość korzystania z własnych laptopów.

W bibliotece jest ponad 26 tys. woluminów, w tym blisko 5 tys. dotyczy zarządzania. Gromadzi się 316 tytułów czasopism, w tym 117 dotyczy zarządzania, finansów i rachunkowości. Jest szereg baz danych, w tym: Legartis (prawnicza), bazy Wirtualnej Biblioteki Nauki (Elsevier, Springer, Wiley Blackwell, Ebsco, Web of Knowledge, Scopus, Nature i Science), podręczniki Ibuk.Libra, Program Związku Banków Polskich „Wiedza-online”, NASBI. Biblioteka jest czynna codziennie z wyjątkiem środy po 8 godzin, a w soboty i niedziele po 7. W sumie należy uznać, że biblioteka jest zasobna i dobrze zorganizowana.

Uczestnicy spotkania z ZO wyrazili pozytywną opinię odnoszącą się do infrastruktury dydaktycznej i naukowej, jaką zapewnia im Uczelnia. W ich opinii sale i pracownie, w których odbywają zajęcia są dobrze wyposażone. Zdaniem uczestników spotkania sale wykładowe, ćwiczeniowe oraz pracownie komputerowe dostosowane są do liczebności grup studenckich, które w przypadku grup wykładowych nie mają ograniczeń, grup ćwiczeniowych maksymalnie liczą 30-35 osób, a w przypadku grup seminaryjnych mają nie więcej niż 20 studentów. Studenci wyrazili również opinię, że ze względu na liczbę studentów studiujących na kierunku, grupy te zazwyczaj są mniejsze. W ocenie uczestników spotkania sprzyja to osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia. Ponadto studenci posiadają odpowiednią ilość miejsc w których mogą spędzać czas między zajęciami. W budynku dydaktycznym funkcjonuje również bufet.

Zdaniem studentów biblioteka jest bardzo dobrze wyposażona pod względem zalecanej literatury, a ilość egzemplarzy jest wystarczająca.

Nie prowadzi się zajęć praktycznych wymagających specjalnego wyposażenia. Dobór miejsc praktyk jest poprawny.

Studenci uczestniczący w spotkaniu zwrócili uwagę, że zazwyczaj indywidualnie dobierają miejsce praktyki, ze względu na swoje zainteresowania, a także z myślą o pracy jaką chcieliby wykonywać w przyszłości. W opinii studentów instytucje te mają ścisły związek ze specyfiką kierunku. W trakcie odbywanych praktyk studenci prowadzą niezbędną dokumentację, która pozawala na późniejsze zweryfikowanie zakładanych efektów kształcenia.

Przystosowanie do potrzeb niepełnosprawnych studentów jest bardzo dobre. Oprócz rozwiązań umożliwiających komunikację (winda, która jednak nie dowozi na każdą kondygnację, podjazdy) są w bibliotece i w laboratoriach komputerowych stanowiska dla osób niedowidzących i niewidomych, ale także z wadami słuchu lub niepełnosprawnością ruchową, ze specjalistycznym oprogramowaniem, monitorami brajlowskimi, specjalistycznymi myszkami TrackBall, specjalnymi klawiaturami i nakładkami, podkładkami ergonomicznymi, słuchawkami, dostępem na wózku inwalidzkim. W salach wykładowych i ćwiczeniowych są możliwe dostosowania blatów i krzeseł do potrzeb niepełnosprawnych, dodatkowego oświetlenia, pętli indukcyjnych (poprawiających słyszalność). W jednej z sal taka pętla jest zainstalowana na stałe. W miarę potrzeby zajęcia są obsługiwane przez tłumaczy migowych, co obserwowano w czasie wizytacji.

Siedzibą Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania jest budynek dydaktyczny dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Cała infrastruktura dydaktyczna nie posiada w swojej konstrukcji barier architektonicznych. Budynek, w którym prowadzone są zajęcia dydaktyczne, został wyposażony w pochylnie dla wózków oraz dźwigi szybowe.

Budynek, w którym znajduje się biblioteka również posiada w swojej konstrukcji udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami. Ponadto studenci mają do dyspozycji stanowiska komputerowe dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku, słuchu i narządów ruchu. Stanowiska te są wyposażone w komputery ze specjalistycznym oprogramowaniem, monitor, w tym przenośny monitor brajlowski, a także specjalistyczne myszki trackball, klawiaturę z możliwością pisania jednym palcem lub patyczkiem czy też klawiaturę z nakładką ograniczającą. Dodatkowo komputery posiadają specjalne programy, które zamieniają mowę na tekst w celu dostosowania do potrzeb osób niedosłyszących.

Na Uczelni funkcjonuje również wypożyczalnia specjalistycznego sprzętu, z którego studenci z niepełnosprawnościami mogą korzystać bezpłatnie. Wypożyczalnia posiada laptopy, tablety, brajlowską maszynę do pisania, nadajniki Amigo, które ułatwiają współpracę wykładowcy ze studentem poprzez wzmacnianie słyszenia podczas zajęć, lupy elektroniczne, dyktafony cyfrowe, przenośne pętle indukcyjne, brajlowskie monitory oraz specjalistyczne oprogramowania.

Były zastrzeżenia dotyczące dostosowania infrastruktury do potrzeb studentów niepełnosprawnych. Obecnie pod tym względem Uczelnia pozytywnie się wyróżnia.

W czasie wizytacji dokonanej w 2008 r., studenci uczestniczący w spotkaniu z ZO oceniającym zgłaszali uwagi dotyczące braku pełnego dostosowania budynku do potrzeb osób niepełnosprawnych. W trakcie obecnej oceny na podstawie analizy własnej oraz opinii studentów, ustalono, że dostosowanie infrastruktury dydaktycznej jest na wysokim poziomie.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego – ocena: w pełni.

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Uczelnia dysponuje bardzo dobrymi i dobrymi salami dydaktycznymi i laboratoriami komputerowymi. Ma zasobną i dobrze zorganizowaną bibliotekę. Wprowadziła zaawansowane dostosowania do potrzeb studentów niepełnosprawnych. Wady to niepełna orientacja lub braki w wyposażeniu w programy do zajęć w laboratoriach komputerowych i niezbyt dobry stan najniższej kondygnacji. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą mają do dyspozycji studenci wizytowanego kierunku umożliwia realizację zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych. Baza dydaktyczna jest wyposażona we właściwy sposób. Budynek nie posiada w swojej konstrukcji barier architektonicznych i jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Ponadto biblioteka Uczelni posiada specjalistyczny sprzęt umożliwiający pogłębianie swojej wiedzy studentom z niepełnosprawnościami.

Kryterium 6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Badania naukowe są na ocenianym Wydziale prowadzone w sposób zorganizowany, w zespołach i indywidualnie. Wyraźnie i ciągle wzrastają wydatki Uczelni na ten cel, od około 340 tys. zł w roku 2010 do około 1215 tys. zł w 2014 roku. O skuteczności tej działalności świadczy nadanie **Wydziałowi Zarządzania i Finansów - kategorii A** w wyniku oceny parametrycznej z 2013 r., jako nielicznej jednostce z Uczelni niepublicznej. Czasopismo wydawane przez Uczelnię kwartalnik **Contemporary Economics** - ISSN: 1897-9254 w ocenie punktowej znajduje się na liście B i otrzymało w 2013 roku **10 pkt.**

Wśród przedsięwzięć badawczych są granty finansowane z funduszy zewnętrznych i projekty zamawiane (w latach 2010-2015) dwa z zakresu finansów, dwa z zarządzania i jeden z ekonomii), projekty działalności badawczo-rozwojowej młodych naukowców i pracowników B+R (w roku 2015 - 11 z finansów, 11 z zarządzania i 4 z ekonomii). W latach 2010-2015 osoby związane z kierunkiem *zarządzanie* (w większości osoby zaliczone do minimum kadrowego) wyniki swoich badań naukowych opublikowały w 15 artykułach w czasopiśmie indeksowanym w JSR, WoS i ERIH, 113 artykułach w innych czasopiśmie naukowych, 4 monografiach w języku angielskim i 20 w innych językach, 26 rozdziałach w pracach zbiorowych i w 138 innych publikacjach naukowych. 6 przedstawicieli tej grupy nauczycieli akademickich jest członkami komitetów redakcyjnych 21 czasopiśmie naukowych. Także 6 osób pracuje w 12 organizacjach naukowych i grupach eksperckich, w tym w 3 międzynarodowych.

Tematy i cele projektów badawczych oraz przedmioty publikacji naukowych w większości wskazują na możliwość przyczyniania się badań naukowych do doskonalenia procesów kształcenia poprzez wzbogacanie treści programowych i inspirowanie do twórczego formułowania celów i efektów kształcenia.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO nie posiadali wiedzy na temat możliwości włączenia się w badania naukowe prowadzone przez pracowników, mają jednak możliwość prowadzenia badań w ramach sekcji badawczej koła naukowego. W czasie wizytacji przedstawiono listę publikacji z udziałem studentów, na której widniało 13 pozycji.

Studenci wizytowanego kierunku mają możliwość uczestniczenia w Kole Naukowym, Human Relations, które funkcjonuje w ramach Wydziału. Koło to umożliwia studentom i absolwentom poszerzenie wiedzy teoretycznej, sprzyja rozwojowi prac naukowo-badawczych, ugruntowaniu wiedzy a także rozwijaniu umiejętności praktycznych zgodnych z oczekiwaniami potencjalnych pracodawców. Członkowie koła naukowego biorą udział w spotkaniach ze specjalistami, panelach dyskusyjnych, prowadzą własne projekty badawcze jako i opracowują publikacje związane z tematyką zainteresowań koła naukowego, ponadto rozwijają zmysł organizatorski, dzięki czemu wzajemnie podnoszą aktywność studentów. Dodatkowo przy Kole Naukowym Human Relations działa sekcja badawcza.

Studenci uczestniczący w spotkaniu z ZO posiadali wiedzę odnośnie możliwości uczestniczenia w działalności Koła Naukowego.

Współpraca z innymi Uczelniami obok wymiany doświadczeń dotyczących procesów kształcenia służy wspólnemu organizowaniu konferencji naukowych i zespołów badawczych na rzecz ambitnych projektów badawczych. Praca ekspercka i doradcza, a także doświadczenia z pełnienia funkcji kierowniczych w praktyce gospodarczej, dotyczące wielu nauczycieli akademickich, wzbogacają treści programowe i pozwalają dobrze dobierać metody dydaktyczne zwłaszcza służące kształtowaniu umiejętności absolwentów.

W czasie poprzednie oceny nie było uwag dotyczących badań naukowych.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego: ocena - wyróżniająca.

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.

Badania naukowe są prowadzone intensywnie z bardzo dobrym wsparciem kierownictwa Uczelni i zaplecza administracyjnego. Przynoszą wyróżniające rezultaty (kategoria A, własne czasopismo 10 pkt.) tak w wymiarze publikacji naukowych jako i wzbogacania procesów kształcenia.

Studenci mają możliwość rozwoju w istniejącym kole naukowym. Uczelnia stwarza studentom kierunku możliwości uczestniczenia w badaniach naukowych prowadzonych przez pracowników naukowo-dydaktycznych, ale mała aktywność studentów (większość niestacjonarnych).

Kryterium 7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

7.1)

Warunki i tryb rekrutacji na pierwszy rok studiów ustalane są przez senat Uczelni w uchwale podejmowanej do 31 maja roku poprzedzającego rok akademicki, którego uchwała dotyczy. W roku akademickim 2013/2014 rekrutacja na studia pierwszego i drugiego stopnia prowadzona była w oparciu o Uchwałę nr 1/20/05/2013 Senatu Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania z dnia 5 maja 2013 r. sprawie trybu i zasad przyjmowania na studia w roku akademickim 2014/2015 w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie.

W Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania wstęp na studia jest wolny. Kandydaci są wpisywani na listę studentów według kolejności zgłoszeń. Rekrutację w terminie podstawowym prowadzi komisja rekrutacyjna powołana przez senat. W terminie dodatkowym o przyjęciu na studia decyduje dziekan. Od decyzji komisji rekrutacyjnej kandydatowi przysługuje odwołanie do rektora.

O przyjęcie na studia pierwszego stopnia może ubiegać się osoba, która posiada świadectwo dojrzałości, a na studia drugiego stopnia dyplom ukończenia studiów co najmniej pierwszego stopnia. Uchwała rekrutacyjna nie wprowadza żadnych innych zasad i warunków związanych z rekrutacją.

Zasady i tryb przyjmowania na studia cudzoziemców regulowane są odrębnymi uchwałami. Dla najbliższej rekrutacji warunki te określiła Uchwała nr 3/27/05/2014 Senatu Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania z dnia 27 maja 2014 r. sprawie trybu i zasad przyjmowania na studia cudzoziemców w roku akademickim 2015/2016 w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie. Na studia pierwszego stopnia przyjmowani są kandydaci legitymujący się zalegalizowanym bądź opatrzonym apostille świadectwem odpowiadającym świadectwu dojrzałości w Rzeczypospolitej Polskiej. Na studia drugiego stopnia przyjmowani są kandydaci, którzy legitymują się zalegalizowanym lub opatrzonym apostille dyplomem lub innym dokumentem ukończenia Uczelni za granicą równorzędnym z odpowiednim polskim dyplomem uprawniającym do podjęcia studiów w Rzeczypospolitej Polskiej. Od cudzoziemców ubiegających się o przyjęcia na studia prowadzone w języku angielskim wymaga się udokumentowania jego znajomości. Analogiczne rozwiązanie, odnoszące się do potwierdzenia znajomości języka wykładowego, stosowane jest w odniesieniu do cudzoziemców pragnących podjąć studia w języku polskim.

Zasady i tryb rekrutacji kandydatów na studia stosowane w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie są zgodne z obowiązującymi w tym zakresie przepisami. Uczelnia przyjmuje na studia wszystkich kandydatów spełniających wymagania formalne. Nie są stosowane kryteria merytoryczne umożliwiające dobór kandydatów posiadających wiedzę i umiejętności niezbędne do uzyskania w procesie kształcenia zakładanych efektów kształcenia. Zasady rekrutacji nie zawierają regulacji dyskryminujących określoną grupę kandydatów. Uchwały rekrutacyjne nie wprowadzają zasad ustalania wielkości rekrutacji uwzględniających związek liczby rekrutowanych studentów z potencjałem dydaktycznym jednostki i jakością kształcenia.

Zasady rekrutacji dotyczące kierunku *zarządzanie* określa *Uchwała nr 1/20/05/2013 Senatu Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie z dnia 20 maja 2013 r. w sprawie trybu i zasad przyjmowania na studia w roku akademickim 2014/2015 w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie.*

Zgodnie z tym dokumentem przyjęcie na studia kandydatów następuje na podstawie postępowania rekrutacyjnego, które przeprowadza Komisja Rekrutacyjna powołana przez Senat. Warunkiem przyjęcia na studia pierwszego stopnia jest posiadania świadectwa maturalnego, a w przypadku studiów drugiego stopnia posiadanie tytułu zawodowego co najmniej licencjata lub równorzędnego. Ponadto kandydaci zobligowani są do złożenia następujących dokumentów: karta zgłoszenia na studia, cztery jednakowe zdjęcia

legitymacyjne, ksero dowodu osobistego, świadectwo ukończenia szkoły średniej (w przypadku posiadania nowej matury), umowy o warunkach odpłatności za studia.

Decyzje o przyjęciu lub nieprzyjęciu są dostarczane kandydatom na piśmie drogą listowną. Kandydat ma możliwość wniesienia odwołania w terminie 14 dni od daty dostarczenia decyzji.

W opinii studentów zasady rekrutacji są zrozumiałe i przejrzyste, a sam proces nie sprawiał im trudności. W przypadku problemów mogli oni liczyć na pomoc pracownika administracji.

7.2)

Z opinii formułowanych przez uczestników spotkania z ZO wynika, że na kierunku *zarządzanie* nakład pracy oraz czas określony do uzyskania zakładanych efektów kształcenia został określony w sposób prawidłowy. Ponadto zdaniem studentów biorących udział w spotkaniu z ZO liczba godzin z poszczególnych przedmiotów jest dostosowana do zakresu materiału w sposób odpowiedni.

Programy studiów na ocenianym kierunku przewidują, że egzaminem z oceną jest objęta zdecydowana większość przedmiotów. W zasadzie poza nielicznymi przedmiotami kształcenia ogólnego pozostałe kończą się egzaminem. Przedmioty, które realizowane są z zastosowaniem ćwiczeń przewidują dla tej formy zajęć zaliczenie z oceną. Na studiach pierwszego stopnia program kształcenia wprowadza egzamin dla 35 przedmiotów. W kolejnych semestrach studenci zdają egzaminy z odpowiednio 6, 7, 4, 5, 6 i 7 przedmiotów. Na studiach drugiego stopnia studenci zdają łącznie 19 egzaminów. Ich rozkład w kolejnych semestrach jest następujący 5, 5, 5 i 4. Oznacza to, że system oceny osiągnięć studenta jest silnie zorientowany na mobilizację studentów do systematycznej nauki.

Struktura ocen z przedmiotów wskazuje na występowanie ich równomiernego rozkładu. W ramach ostatniej sesji egzaminacyjnej oceny niedostateczny uzyskało 15,6% studentów, oceny dostateczny 26,2%, oceny dostateczny plus 12,4%, oceny dobry 20,9%, oceny dobry plus 8,7% a oceny bardzo dobry 16,2%. Bardziej skumulowany w grupie ocen wysokich był rozkład ocen z egzaminu dyplomowego. Oceny dostateczny uzyskało 11,2% studentów, dostateczny plus 12,9%, oceny dobry 27,8%, oceny dobry plus 15,7% a oceny bardzo dobry 32,4%. Wystawiono także jedną ocenę 5,5.

System oceny osiągnięć studentów stosowany na ocenianym kierunku studiów jest zorientowany na proces uczenia się. Program kształcenia przewiduje stosunkowo dużą liczbę egzaminów, co stanowi czynnik motywujący do systematycznej nauki. System ten zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen.

Zdaniem studentów biorących udział w spotkaniu z ZO system oceny osiągnięć jest zorientowany na proces uczenia się. Studenci uznali, że są oceniani obiektywnie na podstawie zdobytej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. W przypadku, gdy nie zgadzają się z oceną wystawioną przez wykładowcę, mają zapewniony wgląd do swoich prac i możliwość zweryfikowania popełnionych błędów. Istnieje również możliwość poprawy uzyskanych stopni.

Studenci zgodnie stwierdzili, że na pierwszych zajęciach są informowani na temat wymagań jakie muszą spełnić, aby uzyskać zaliczenie z danego przedmiotu. W opinii uczestników spotkania nie zdarzają się sytuacje, w których wymagania uległyby zmianie w trakcie trwania semestru, a jeśli takie miały miejsce, to na korzyść studentów. Terminy zaliczeń i egzaminów są ustalane z odpowiednim wyprzedzeniem. Pytania egzaminacyjne są zgodne z zakresem wymagań egzaminacyjnych. Poza zaliczeniami i egzaminami końcowymi w ramach prowadzonych modułów, wiedza i umiejętności są weryfikowane na bieżąco w ramach weryfikacji cząstkowej.

7.3)

Wymiana międzynarodowa ogranicza się do przyjmowania na studia obcokrajowców.

Studenci uczestniczący w spotkaniu z ZO posiadali wiedzę na temat programu wymiany międzynarodowej Erasmus+. Z dokumentów przedstawionych w czasie wizytacji wynika, że Uczelnia zawarła współpracę w ramach programu Erasmus+ z dwiema Uczelniami zagranicznymi: w Słowacji oraz Portugalii. Nawiązana współpraca prowadzona jest jedynie dla kierunku zarządzanie, jednak studenci ze względu na studiowanie w trybie niestacjonarnym, a tym samym aktywność zawodową, nie są zainteresowani uczestnictwem w programie. Uczestnicy spotkania ZO mają świadomość tego, czym jest Europejski System Transferu Punktów oraz jaką rolę spełnia w procesie kształcenia.

Uczelnia nie prowadzi zajęć w języku obcym, a język angielski jest przedmiotem obowiązkowym. Studenci nie mają możliwości wyboru nauczanego języka obcego, jednak nie zgłaszają potrzeby nauczania innego języka.

Brak podstaw do oceny takiego wpływu. Uczelnia stwarza możliwość udziału studentów w wymianach międzynarodowych, mimo tego studenci nie biorą w niej udziału.

7.4)

Opieka naukowa i dydaktyczna została pozytywnie oceniona przez uczestników obecnych na spotkaniu z ZO. Studenci mają swobodny dostęp do aktualnych informacji związanych z organizacją studiów i procedurami ich toku, w tym także dotyczących programów kształcenia. Wszelkie informacje publikowane są w systemie informacyjnym extranet, który został bardzo pozytywnie oceniony przez uczestników spotkania z ZO. W razie odwołania przez nauczycieli akademickich zajęć lub konsultacji, zgodnie z opinią studentów obecnych na spotkaniu z ZO, informacje z reguły podawane są za przy pomocy systemu extranet z odpowiednim wyprzedzeniem. Studenci wskazali na bardzo rzadkie przypadki, kiedy informacje zostały opublikowane zbyt późno.

Uczestnicy spotkania z ZO pozytywnie ocenili kontakt z wykładowcami. Mają oni możliwość indywidualnych konsultacji z prowadzącymi zajęcia, jak i uczestniczenia w spotkaniach w czasie wyznaczonego dyżuru. W czasie spotkania wskazano na sytuację, podczas której studentka w czasie dyżuru dostała materiały do indywidualnego przeanalizowania w domu, bez próby wyjaśnienia niezrozumiałych przez nią zagadnień. Mimo tego studenci wyrazili pozytywne opinie na temat kontaktu z wykładowcami poza zajęciami. Materiały dydaktyczne są udostępniane przede wszystkim na portalu informacyjnym extranet, część bywa także przesyłana przez nich bezpośrednio pocztą elektroniczną.

Z opinii studentów przedstawianych w czasie spotkania z ZO wynika, że posiadają oni informacje odnośnie procesu dyplomowania. Mają oni możliwość wyboru promotora oraz tematu pracy dyplomowej. Oferta seminariów nie budzi zastrzeżeń, a w ocenie studentów jest wystarczająca. Liczba grupy seminaryjnej może liczyć maksymalnie dwadzieścia osób, choć jak zauważyli studenci, ze względu na niewielką liczbę osób uczęszczających, w większości przypadków grupy są mniejsze.

W ocenie studentów plan zajęć pozwala na realizację zakładanych efektów. Zdaniem studentów plan zajęć jest publikowany w odpowiednim wyprzedzeniem.

Studenci niepełnosprawni mają zapewnione wsparcie poprzez indywidualizację procesu kształcenia. Ponadto mogą korzystać z pomocy Biura ds. Osób Niepełnosprawnych, a także Pełnomocnika Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych. Uczelnia zapewnia wsparcie asystenta osoby niepełnosprawnej, wsparcie tłumacza migowego, wypożyczenie specjalistycznego sprzętu, możliwość korzystania ze specjalistycznych stanowisk w bibliotece, możliwość korzystania z materiałów dydaktycznych zaadaptowanych na język Brail'a oraz stypendia dla osób niepełnosprawnych zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym.

Obecnie na Uczelni studiuje 81 studentów niepełnosprawnych, w tym studenci niedosłyszający, niedowidzący, a także z niepełnosprawnością ruchową, co stanowi 2% wszystkich studentów studiujących w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie.

Sylabus modułu kształcenia obowiązujący w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie, publikowany jako karta przedmiotu, zawiera nazwę kierunku kształcenia, poziom i tryb studiów, nazwę modułu (przedmiotu), rok i semestr studiów, formę zajęć i przypisane punkty ECTS oraz liczbę godzin, a także sposób zaliczenia, cele oraz szczegółowe treści kształcenia, efekty kształcenia z odniesieniem do kierunkowych efektów kształcenia. Studenci w sylabusach odnajdują również informację na temat zalecanej literatury, metod nauczania oraz osoby prowadzącej.

Z opinii formułowanych przez uczestników spotkania z ZO wynika, że studenci uważają sylabusy za kompletne, choć jak sami zauważyli częściej korzystają z konspektów do przedmiotów opracowanych przez wykładowców. Studenci zwrócili również uwagę, że sylabusy są udostępnione w systemie internetowym extranet, co ich zdaniem jest szczególnie istotne, ponieważ mają możliwość korzystania z nich w ciągu całego roku. Ponadto studenci stwierdzili, że materiały dydaktyczne zalecane przez wykładowców pomagają im w zdobywaniu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. W ich opinii, wskazane treści programowe znajdują odzwierciedlenie w prowadzonych zajęciach dydaktycznych.

Jako mechanizm motywujący, uczestnicy spotkania z ZO, jednogłośnie podali stypendium Rektora dla najlepszych studentów. Zasady przyznawania stypendium opisuje *Regulamin pomocy materialnej dla studentów Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie*. Zgodnie z tym dokumentem stypendium jest przyznawane przez Odwoławczą Komisję Stypendialną powoływaną przez rektora. Z dokumentów przedstawionych w czasie wizytacji wynika, że w skład Komisji wchodzi trzech studentów, co, zgodnie z art. 177 ust. 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, stanowi większość. Stypendium Rektora dla najlepszych studentów może otrzymywać student, który uzyskał w poprzednim roku akademickim wysoką średnią ocen lub posiada osiągnięcia naukowe, artystyczne lub wysokie wyniki sportowe we współzawodnictwie międzynarodowym lub krajowym oraz student przyjęty na pierwszy rok studiów w roku złożenia egzaminu maturalnego, który jest laureatem olimpiady międzynarodowej albo laureatem lub finalistą olimpiady przedmiotowej o zasięgu ogólnopolskim, o których mowa w przepisach o systemie oświaty, jeżeli profil olimpiady jest zgodny z obszarem wiedzy, do którego jest przyporządkowany kierunek studiów.

Student ubiegający się o stypendium Rektora musi złożyć wniosek w systemie extranet, a następnie w raz z dokumentami potwierdzającymi dodatkowe osiągnięcia w wyznaczonym terminie w dziekanacie.

Studenci uczestniczący w spotkaniu z ZO posiadali wiedzę odnośnie stypendium Rektora dla najlepszych studentów, a także samego procesu obiegania się o świadczenie. W ich opinii zasady są zrozumiałe, a możliwość uzyskania stypendium odpowiednio motywuje do osiągania wysokich wyników w nauce. Studenci nie posiadali uwag odnośnie procesu przyznawania stypendium Rektora.

Opieka materialna i socjalna dla studentów zawiera się w świadczeniach pomocy materialnej przyznawanych studentom. Swoim zakresem obejmuje ona wszystkie rodzaje świadczeń pomocy materialnej przewidziane w art. 173 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Szczegółowe zasady ubiegania się o wyżej wymienione świadczenia reguluje *Regulamin pomocy materialnej dla studentów Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie*.

Stypendia rozpatruje Komisja Stypendialna, powoływana przez kierownika podstawowej jednostki organizacyjnej. W jej skład wchodzi trzech studentów, co stanowi większość zgodnie z art. 177 ust. 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Członkowie Samorządu Studenckiego biorą udział w podziale dotacji z budżetu państwa na bezzwrotną pomoc materialną dla studentów, co potwierdza przedstawiona w czasie wizytacji dokumentacja. Studenci obecni na spotkaniu z ZO potwierdzili znajomość procesu ubiegania się o świadczenia z funduszu pomocy materialnej. Pozytywnie oceniono dostęp do informacji dotyczących terminów składania wniosków, wymaganych dokumentów.

W ramach wizytowanej jednostki działa Koło Naukowe Human Relations oraz Wydziałowy Samorząd Studencki. Zastrzeżenia budzi brak wyborów do organów Samorządu Studenckiego co wykazała rozmowa z przedstawicielem. Zdaniem członka Samorządu, wybory nie są przeprowadzane z powodu braku zainteresowania, a Przewodniczącym Samorządu zostaje osoba, która jest chętna. Jednostka nie zapewnia na potrzeby działalności ustawowej i regulaminowej Samorządu Studenckiego niezbędnej bazy lokalowej wyposażonej w sprzęt biurowy, ani innych środków trwałych, a także finansowych potrzebnych do prawidłowego funkcjonowania. Zdaniem członka Samorządu Studenckiego nie wnioskuje się o budżet, a także własne pomieszczenie, ponieważ nie widzą takiej potrzeby.

Studenci uczestniczący w spotkaniu z ZO pozytywnie wypowiadali się na temat kontaktu z władzami Uczelni oraz obsługi administracyjną, wskazując na zyczliwość, oferowaną pomoc w uzyskaniu niezbędnych informacji, a także indywidualne podejście do każdego studenta. Ponadto z opinii formułowanych przez uczestników spotkania ZO wynika, że studenci są zadowoleni z systemu opieki materialnej, dydaktycznej i naukowej. Na Uczelni nie funkcjonuje sformalizowany system rozstrzygania skarg i rozpatrywania wniosków zgłaszanych przez studentów, jednak zdaniem studentów

W czasie spotkania z ZO uczestnicy jako mocne strony procesu dydaktycznego wskazali: kadre dydaktyczną, która zdaniem studentów, posiada duże doświadczenie, merytoryczne przygotowanie, a także umiejętności przekazywania wiedzy oraz system extranet, dzięki któremu, zdaniem studentów, posiadają wszystkie niezbędne informacje dotyczące procesu dydaktycznego oraz funkcjonowania na Uczelni.

Zastrzeżenia budzą również opłaty nakładane przez Uczelnię, zawarte w umowie student-Uczelnia, m.in. opłata za zgubienie numerka od szatni w wysokości 50 zł, która jest zawyżona, czy też opłata w wysokości 25 zł za każdorazowe sprawdzenie pracy dyplomowej w systemie antyplagiatowym.

W ocenie jakości kształcenia przeprowadzonej na ocenianym kierunku studiów w roku akademickim 2008/2009 wskazano na potrzebę uzupełnienia warunków i trybu rekrutacji w odniesieniu do kandydatów na studia drugiego stopnia oraz dostosowania terminów podejmowania uchwał rekrutacyjnych do wymogów określonych w Ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym.

W ramach działań naprawczych Uczelnia w uchwałach rekrutacyjnych określiła, że kandydaci na studia drugiego stopnia muszą posiadać dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia. Uchwały rekrutacyjne podejmowane są zgodnie z terminami określonymi w ustawie.

W raporcie ZO z wizytacji dokonanej w 2008 r. dotyczącej oceny jakości kształcenia na kierunku *zarządzanie* wskazano na brak Uczelnianego systemu nagród i wyróżnień dla najlepszych studentów w zakresie nauki, sportu oraz działalności na rzecz Uczelni. Obecnie w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania można otrzymać wszystkie rodzaje świadczeń pomocy materialnej przewidziane w art. 173 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, a nich przyznawanie określa *Regulamin pomocy materialnej dla studentów Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie*.

Ponadto w raporcie z wizytacji dokonanej w 2008 r. wskazano na brak systemowego wsparcia finansowego dla Samorządu Studenckiego oraz kół naukowych. Obecnie Uczelnia nie przeznacza żadnych środków finansowych na powyższą działalność, choć jak uważa członek Samorządu Studenckiego, sami o te finanse nie wnioskuje, ponieważ nie widzą takiej potrzeby. Koło naukowe funkcjonujące w ramach wizytowanej jednostki rozpoczęło działalność w październiku i do tej pory jego przedstawiciele nie wnioskowali o wsparcie finansowe. Zaleca się wypracowanie rozwiązań w zakresie finansowania inicjatyw studenckich.

W czasie wizytacji w 2008 r. wskazano również na brak wymiany studenckiej w ramach programu Erasmus. Obecnie Uczelnia ma zawarte umowy z dwiema Uczelniami

zagranicznymi w ramach programu Erasmus, mimo to studenci nie korzystają z tej możliwości.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego - ocena: w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

7.1) Zasady i tryb rekrutacji kandydatów na studia są zgodne z obowiązującymi w tym zakresie przepisami. Zasady rekrutacji nie dyskryminują żadnej grupy kandydatów, uwzględniają zasadę równych szans. Zasady i procedury rekrutacji są przejrzyste i nie budzą zastrzeżeń studentów.

7.2) System oceny osiągnięć studentów stosowany na ocenianym kierunku studiów jest zorientowany na proces uczenia się. W ocenie studentów system oceny osiągnięć zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen, a wymagania w nim określone są wystandaryzowane

7.3) Uczelnia w ramach programu Erasmus+ ma zawarte dwie umowy, jednak studenci nie korzystają z możliwości wymiany międzynarodowej. Praktycznie brak wymiany międzynarodowej studentów i jej wpływu na kształcenie.

7.4) System pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej funkcjonuje prawidłowo i sprzyja osiągnięciu założonych efektów kształcenia. Jednostka nie posiada wypracowanych rozwiązań w zakresie inicjatyw studenckich.

Kryterium 8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

8.1)

W Uczelni wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia został ustalony i zatwierdzony przez Senat na mocy Uchwały Nr 5/10/06/2008 z dnia 10 czerwca 2008 r. w sprawie Wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. System ten został zmieniony i uaktualniony przez Senat Uchwałą Nr 27/27/09/2013 z dnia 27 września 2013 r. w sprawie zatwierdzenia zmian w Wewnętrznym systemie zapewnienia jakości kształcenia.

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia stanowi załącznik do wymienionej wyżej uchwały. Określono w nim podstawowe cele i zadania systemu, podmioty realizujące te zadania.

Senat Uchwałą Nr 31/27/09/2013 na posiedzeniu w dniu 27 września 2013 r. uchwalił politykę jakości w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie. W dokumencie tym wskazano na priorytetowe kierunki realizacji, do których należy m. in. stałe doskonalenie oferty edukacyjne, dostosowane do oczekiwań studentów oraz aktualnych tendencji na rynku pracy, doskonalenie stosowanych metod dydaktycznych w celu poprawy efektów kształcenia, kształtowanie świadomości pracowników związane ze znaczeniem jakości ich pracy, zapewnienie partycypacji studentów w procesie doskonalenia jakości kształcenia, rozwijanie współpracy międzynarodowej w zakresie badań naukowych oraz wyjazdów studentów do Uczelni zagranicznych, tworzenie odpowiednich warunków do rozwoju oraz kształcenia studentów, dążenie do zapewnienia studentom wsparcia materialnego, a także ciągle doskonalenie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia.

Odpowiedzialność za kompleksowy proces funkcjonowania systemu jakości w Uczelni ponosi Rektor. Do jego inicjatywy należy odpowiednie zapewnienie uczestnictwa

pozostałych organów Uczelni, kierowników jednostek organizacyjnych, studentów, pracowników dydaktyczno-naukowych, absolwentów i praktyków w procesie kształtowania, ewaluacji, rozwoju i doskonalenia systemu.

Polityka jakości jest pochodną misji Uczelni, z której wynikają poniższe priorytety:

1. realizacja założonych efektów kształcenia zgodnie z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego oraz wytycznymi Polskiej Komisji Akredytacyjnej,
2. reagowanie na oczekiwania praktyki gospodarczej,
3. zapewnienie wysokich standardów jakości pracy dydaktycznej oraz obsługi administracyjnej,
4. budowanie i szerzenie kultury jakości wśród studentów i pracowników Uczelni,
5. stałe doskonalenie działań na bazie systematycznego gromadzenia i analizowania informacji od interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych.

Realizacja wymienionych celów polityki jakości dotyczy następujących obszarów:

- A. Organizacja procesu dydaktycznego
- B. Polityka kadrowa
- C. Ocena planów studiów i programów nauczania
- D. Określanie i weryfikacja zakładanych efektów kształcenia
- E. Ocena pracowników administracyjnych
- F. Warunki studiowania
- G. Ocena satysfakcji studenta
- H. Ocena osiągnięć studentów
- I. System monitorowania karier zawodowych absolwentów
- J. System oceny procesu zarządzania kierunkiem i sposób wykorzystania jej wyników w celu doskonalenia kształcenia
- K. Opis udziału interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie podnoszenia jakości kształcenia
- L. Opis systemu zapobiegania zjawiskom patologicznym, związanych z procesem kształcenia wraz z oceną trafności i skuteczności przyjętych rozwiązań

Do powyższych obszarów opracowano procedury gwarantujące utrzymanie i podnoszenie jakości kształcenia. Procedury dotyczące opisu efektów kształcenia, systemu ich oceny oraz walidacji są upublicznione w Uczelnianym systemie *Extranecie*.

Realizację tego systemu w Uczelni zapewnia powołana przez Rektora - Uczelniana Komisja ds. jakości i efektów kształcenia oraz powołana przez Dziekana Wydziałowa Komisja ds. oceny jakości i efektów kształcenia na Wydziale Zarządzania i Finansów. Senat powołał (uchwałą nr 25/27/09/2013) w dniu 27 września 2013 r. Pełnomocników dziekanów ds. jakości (dydaktyki) kształcenia, do których zadań należy m. in. opracowywanie projektów określających cele i strategię doskonalenia jakości kształcenia a także procedur służących zapewnieniu jakości kształcenia, monitorowanie i dokonywanie okresowych przeglądów programów nauczania we współpracy z dziekanami, nadzór nad hospitacjami zajęć, dokonywanie okresowych analiz struktury zatrudnienia nauczycieli akademickich pod kątem zapewnienia odpowiedniego poziomu jakości kształcenia, monitorowanie zasobów służących procesowi dydaktycznemu i podejmowanie działań zmierzających do poprawy ich poziomu, opracowywanie projektów ankiet i procedur w zakresie wyrażania przez studentów opinii na temat jakości kształcenia i obsługi procesu dydaktycznego, wyrażania przez absolwentów opinii na temat przebiegu kształcenia, a także współpraca z instytucjami zewnętrznymi oraz jednostkami organizacyjnymi Uczelni realizującymi zadania dydaktyczne.

Realizacja polityki jakości w ramach obszarów - procedur obejmuje:

Metody realizacji programu - Podstawowym aspektem zapewnienia wysokiej jakości procesu kształcenia studentów jest przygotowanie programu studiów w oparciu o aktualnie obowiązujące przepisy prawa i zapotrzebowanie rynku pracy. Proces kształcenia realizowany

jest na podstawie autorskich programów, opracowanych w formie sylabusów (kart przedmiotów), które zawierają następujące elementy charakteryzujące przedmiot:

- symbol (kod) przedmiotu,
- Liczba punktów ECTS wynikająca z szacunkowej liczby godzin pracy studenta, niezbędnej do osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia,
- Liczba punktów ECTS (oraz godzin) zajęć realizowanych z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego,
- Liczba punktów ECTS z zajęć o charakterze praktycznym, takich jak zajęcia laboratoryjne i projektowe,
- Ogólna liczba ECTS,
- Forma studiów,
- Cel przedmiotu,
- Zakładane efekty kształcenia w zakresie wiedzy (W), umiejętności (U) i kompetencji społecznych (K); metody (sposoby) ich weryfikacji i ich odniesienie do kierunkowych (programowych) efektów kształcenia,
- Szczegółowe treści kształcenia (temat i jego zakres godzinowy),
- Metody nauczania,
- Warunki zaliczenia przedmiotu,
- Literatura podstawowa przedmiotu,
- Literatura uzupełniająca i inne źródła,
- Osoba koordynująca przedmiot,
- Osoba prowadząca przedmiot,
- Data sporządzenia/ostatniej aktualizacji sylabusu.

Formy zajęć są zróżnicowane z jednoczesnym ograniczeniem udziału wykładów. Wykorzystuje się metody aktywizujące studentów (wykonywanie i prezentacja projektów, prowadzenie badań empirycznych, analiza konkretnych przykładów z praktyki).

Liczebność grup - Liczba studentów w grupie uzależniona jest od formy zajęć, tak by zajęcia wykorzystujące metody aktywizujące studentów umożliwiały ich czynny udział oraz pozwalały na ich swobodny kontakt z prowadzącym. Podczas zajęć laboratoryjnych studenci mają zapewniony dostęp do wykorzystywanej tam aparatury badawczej.

Dzienny wymiar zajęć - Szkoła stara się, aby dzienny wymiar zajęć nie przekraczał ośmiu godzin lekcyjnych na studiach stacjonarnych i dwunastu godzin na studiach niestacjonarnych.

Konsultacje przedmiotowe dla studentów - Wymiar konsultacji dostosowany jest do rodzaju zajęć. Konsultacje odbywają się w czasie wolnym od zajęć studentów. Godziny konsultacji i miejsce ich odbywania przekazane są do wiadomości studentów za pomocą ogłaszania ich na tablicach ogłoszeń i w *Extranecie*.

Pomoce dydaktyczne udostępniane studentom - Studenci, poprzez Extranet, mają zapewniony dostęp do materiałów dydaktycznych w postaci skryptów, materiałów pomocniczych, konspektów do wykładów i ćwiczeń, czy kopii prezentacji wykorzystywanych podczas wykładów.

Koła naukowe - Uczelnia stwarza studentom warunki do rozwijania ich zainteresowań naukowych przez sprzyjanie powstawaniu kół naukowych i wspieranie ich działalności. Podjęto zabiegi o utworzenie kół naukowych z zakresu legislacji, jak również prawa administracyjnego publicznego. Plan działań uzgodniono z przedstawicielami samorządu studenckiego.

Polityka kadrowa - Poziom i jakość kształcenia w dużej mierze zależy od kadry nauczycieli akademickich. Jej struktura i kompetencje powinny odpowiadać rzeczywistym potrzebom dydaktycznym wynikającym z prowadzonych kierunków kształcenia. Uczelnia przyjęła standardy określające kwalifikacje nauczycieli prowadzących poszczególne formy zajęć oraz ich obciążenia (pensum dydaktyczne, dopuszczalna liczba dyplomantów przypadających na jednego pracownika). Okresem rozliczeniowym czasu pracy nauczycieli

akademickich jest tydzień, a tygodniowy rozkład zajęć nauczyciela, obejmujący jego zadania naukowo-badawcze, organizacyjne i dydaktyczne, jest równomiernie rozłożony, na co najmniej cztery dni tygodnia.

Obsada kadrowa - Obsada kadrowa spełnia wymagania formalne umożliwiające prowadzenie kształcenia na kierunkach studiów. Udział profesorów, doktorów habilitowanych i doktorów jest dostosowany do liczby kształconych studentów.

Prowadzenie badań naukowych - Zgodność działalności naukowo-badawczej z działalnością dydaktyczną jest gwarantem aktualności przekazywanej studentom wiedzy. Dlatego też Uczelnia aktywizuje swoich pracowników w tym zakresie oraz zapewnia im szeroką pomoc w zakresie pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania działalności badawczo-naukowej, zgodnej z ich zainteresowaniami i prowadzonymi zajęciami dydaktycznymi.

Okresowe przeglądy kadry naukowo-dydaktycznej - Okresowe przeglądy kadry należą do kompetencji Rady Wydziału i dokonywane są w okresie czteroletnim w oparciu o analizę dorobku naukowo-badawczego i dydaktycznego oraz informacji o jakości realizacji zadań dydaktycznych wynikających z ankietyzacji studentów i hospitacji zajęć. Analiza dorobku naukowo-badawczego prowadzona jest w oparciu o dane wprowadzone przez ocenianych do elektronicznej bazy osiągnięć pracownika naukowego (*Extranet*). Dorobek dydaktyczny nauczyciela akademickiego stanowią w szczególności: opublikowane podręczniki akademickie, skrypty, monografie i artykuły naukowe; prowadzone zajęcia dydaktyczne (wykłady, ćwiczenia, laboratoria, warsztaty, konwersatoria i seminaria) oraz czynny udział w konferencjach i seminariach naukowych. Hospitacja przebiega na podstawie zarządzenia Dziekana, którym wprowadzono zasady hospitacji i wzór karty oceny. Hospitacja odbywa się w oparciu o udział w zajęciach bezpośredniego przełożonego (Kierownika katedry) bądź osób o dużym stażu i bogatym doświadczeniu zawodowym, prowadzących podobne zajęcia (wyznaczonych przez Dziekana Wydziału) oraz w oparciu o dyskusję „rozwojową” na temat tego, co w zajęciach było dobre, a co warto poprawić. Praktyka ta ma istotny wpływ na poprawę procesu kształcenia, zwłaszcza młodych pracowników nauki. Pracownicy naukowo-dydaktyczni są zobligowani do składania co roku sprawozdania z działalności naukowo-badawczej.

Systematyczne szkolenie kadr - Ważnym czynnikiem sprzyjającym podnoszeniu poziomu prowadzonego procesu dydaktycznego jest system doskonalenia dydaktycznego nauczycieli akademickich, ze szczególnym uwzględnieniem młodych pracowników nauki. System ten jest zróżnicowany, kompleksowy, a jego trzonem są następujące działania:

- okresowe, katedralne spotkania zespołów realizujących program dydaktyczny danego przedmiotu (w różnych formach),
- okresowe, Wydziałowe seminaria dydaktyczne poświęcone doskonaleniu metodyki kształcenia kierunkowego,
- okresowe, Wydziałowe seminaria poświęcone ogólnym problemom kształcenia na poziomie wyższym.

Zapewnienie odpowiedniego poziomu jakości kształcenia wymaga stałego i systematycznego szkolenia pracowników w zakresie m.in. nauczania wspomaganego technikami multimedialnymi, dostępu i korzystania z Internetu oraz obsługi *Extranetu*.

Ocena planów studiów i programów nauczania - Ocena planów studiów i programów nauczania, a także realizacji planów studiów, łącznie z oceną wartości merytorycznej poszczególnych przedmiotów należy do kompetencji Rady Wydziału. Obrady Rady Wydziału poświęcone analizie, ocenie i projektowaniu planów studiów programów nauczania odbywają się cyklicznie. Jednak zapewnienie optymalnej wartości programów nauczania uzależnione jest od jakości jego składników, tj. poszczególnych przedmiotów/modułów kształcenia. Za jakość realizowanych podczas studiów przedmiotów odpowiadają katedry. Plan studiów został uzgodniony z Komisją ds. jakości i efektów kształcenia, jak również studentami i interesariuszami zewnętrznymi. Proces ten wspierany jest przez Wydziałowe Komisje ds.

jakości i efektów kształcenia oraz Pełnomocników Dziekana ds. jakości kształcenia (dydaktyki).

Określanie i weryfikacja zakładanych efektów kształcenia - Weryfikacja, wnioskowanie i wdrażanie efektów kształcenia na Uczelni jest procesem kilkustopniowym i składa się z działań podejmowanych przez odpowiednie organy. Poszczególne decyzje podejmowane w odniesieniu do efektów kształcenia przebiegają od dołu do góry. W procesie tworzenia, ewaluacji i udoskonalania efektów kształcenia, a tym samym programów nauczania i planów studiów, stosuje się matrycę efektów kształcenia, analizę wyników osiągniętych przez studentów, metody oceny pracy studenta, ankiety studenckie, a także proces kształtowania się zasad kultury jakości kształcenia, rozwoju postaw godnych studenta i wykładowcy, a także uczciwości i zasad zapobiegania złym praktykom (plagiat, ściąganie). W działaniach tych biorą udział interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni, do których zaliczamy studentów, przedstawicieli biznesu, organizacji międzynarodowych (rządowych i pozarządowych). Weryfikacja efektów przeprowadzana jest również w oparciu o opinie absolwentów, którzy zakończyli studia na Uczelni i rozpoczęli pracę zawodową, dzięki czemu mogą wnosić niezbędną wartość dodaną i dzielić się swoimi doświadczeniami wskazując na efekty, których osiągnięcie ma największe znaczenie dla dalszego rozwoju zawodowego i naukowego.

W procesie ewaluacji uzyskanych efektów kształcenia pomocne mogą być mierniki stopnia ich realizacji. Zostały one podzielone na dwie grupy: mierniki ilościowe i mierniki jakościowe. Mierniki ilościowe, w przeciwieństwie do jakościowych, umożliwiają precyzyjne określenie, w jakim stopniu student osiągnął kierunkowe efekty kształcenia, pod warunkiem zdefiniowania konkretnych kryteriów oceny dla każdego miernika. Np. uzyskanie przez studenta oceny dostatecznej z egzaminu jest warunkiem osiągnięcia przez niego efektów kształcenia w zakresie spełniającym minimalne kryteria, ocena dostateczna plus oznacza osiągnięcie efektów kształcenia na poziomie zadowalającym, itd. Przyjęto, że ocena będzie prowadzona cyklicznie przez Komisję ds. oceny i jakości kształcenia oraz inne powołane w Uczelni organy.

Poniżej znajduje się syntetyczne zestawienie mierników stosowanych w Uczelni, pozwalających weryfikować stopień realizacji efektów kształcenia:

Mierniki ilościowe

1. Oceny z zaliczeń i egzaminów
2. Oceny z prac kolokwialnych
3. Współczynnik zaliczeń poszczególnych przedmiotów w pierwszym terminie
4. Oceny aktywności studentów na zajęciach
5. Odsetek studentów z zaliczeniem warunkowym i powtarzających rok/semestr
6. Oceny uzyskane z egzaminu dyplomowego
7. Oceny prac dyplomowych wystawiane przez recenzentów i promotorów
8. Udział ocen bardzo dobrych na dyplomie w ogólnej liczbie ocen
9. Wskaźnik odsiewu studentów

Mierniki jakościowe

1. Wnioski z hospitacji zajęć
2. Adekwatność pytań egzaminacyjnych i kolokwialnych do efektów kształcenia
3. Dostosowanie pytań na egzamin dyplomowy do weryfikacji założonych efektów kształcenia
4. Przestrzeganie zasad pisania prac licencjackich i magisterskich
5. Opinie pracodawców o studentach odbywających praktyki zawodowe i o absolwentach
6. Wyniki badań ankietowych o losach absolwentów na rynku pracy

Tak zaprojektowany proces oceny realizacji efektów kształcenia pozwolił na stworzenie przejrzystego i efektywnego systemu.

W jego skład wchodzi:

- Opis procedur określania efektów kształcenia oraz monitorowania ich realizacji
- System oceny prac zaliczeniowych, projektowych, egzaminacyjnych
- System weryfikacji efektów uzyskanych w wyniku odbycia praktyk/stażu
- System sprawdzania końcowych efektów (proces dyplomowania)

Opis procedur określania efektów kształcenia oraz monitorowania ich realizacji

Tworzenie programu kształcenia w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie opiera się na diskutowanych efektach kształcenia na poziomie poszczególnych kierunków studiów, a w ich ramach na spotkaniach poszczególnych organów (np. Wydziałowa Komisja ds. jakości i efektów kształcenia, Pełnomocnik Dziekana ds. jakości kształcenia) odpowiedzialnych za jakość. Uwzględnia się także postulaty zgłaszane przez przedstawicieli pracodawców i innych interesariuszy zebranych w ramach Rady Ekspertów WSFiZ, wyniki monitorowania kariery zawodowej absolwentów oraz wzorce międzynarodowe.

W trakcie studiów podstawowymi kryteriami weryfikacji efektów kształcenia są zaliczanie ćwiczeń, konwersatoriów i laboratoriów oraz egzaminy. Podstawą oceny studenta są **okresowe prace kontrolne w postaci np. kolokwiów, referatów, esejów, raportów i opisów studiów przypadków**. Ważną podstawą oceny studenta są **także jego wypowiedzi i różne formy aktywności w trakcie zajęć**. Na zajęciach w grupie ujawniają się umiejętności interpretacji, dyskusji, doboru argumentów, szybkiej riposty oraz postawy tolerancji, otwartości na problemy innych ludzi, czy odmiennych kultur i ideologii, a także postawa krytycyzmu, również wobec siebie. W przypadku wszystkich tych form kontroli efektów kształcenia ocenę wystawia prowadzący zajęcia. Skala ocen, którą przewiduje *Regulamin studiów* jest następująca: bardzo dobry, dobry plus, dobry, dostateczny plus, dostateczny, niedostateczny.

Egzaminy mogą być przeprowadzane w formie pisemnej i ustnej. W każdym z tych przypadków, zadania egzaminacyjne muszą być formułowane z punktu widzenia efektów kształcenia zapisanych w kartach przedmiotów. Realizacja tego wymogu pociąga za sobą konieczność stosowania określonych form egzaminów pisemnych. Zadania testowe muszą być formułowane tak, aby nie ograniczać egzaminu do sprawdzania wiedzy; należy łączyć różne formy testu i zadań problemowych.

Uzyskane efekty kształcenia przez studentów, a konkretniej poziom ich osiągnięcia weryfikowany jest także za pomocą analizy średnich ocen (bezpośrednich mierników owych efektów) uzyskanych po zrealizowaniu całego programu studiów. Analiza ta przeprowadzana jest przez system komputerowy z wykorzystaniem danych gromadzonych w Extranecie. Monitorowanie realizacji efektów kształcenia odbywa się zatem w ramach wyżej opisanego schematu, który pozwala na stały i skuteczny nadzór nad procesem stanowiącym efekty kształcenia i ich efektywną ewaluację. Wspomniane powyżej organa gromadzą napływające w trakcie roku akademickiego propozycje dotyczące doskonalenia efektów kształcenia kierowane przez studentów, wykładowców, przedstawicieli pracodawców i absolwentów, przeprowadzają dyskusje w tym zakresie i przedkładają swoje propozycje Wydziałowej Komisji ds. jakości i efektów kształcenia. Komisja ta analizuje i opiniuje zgłoszone propozycje, sugeruje ewentualne zmiany i ostatecznie przekazuje wyniki swoich prac do Rady Wydziału. Rada Wydziału podejmuje ostateczną decyzję o wprowadzeniu zmian, odrzuceniu ich bądź oddaniu ich do ponownego rozpatrzenia, wraz ze swoimi uwagami. Efekty pracy przedstawione zostają Uczelnianej Komisji ds. jakości i efektów kształcenia, a projekt ostatecznie uchwalany jest przez Senat WSFiZ. W przypadku zatwierdzenia zmian, efekty wchodzi w życie i Rada Wydziału może uchwalić plan i program studiów. Ten mechanizm gwarantuje rozważne podjęcie decyzji i przygotowanie merytorycznie właściwych efektów.

System oceny prac zaliczeniowych, projektowych, egzaminacyjnych. Dobór metod nauczania uzależniony jest od rodzaju prowadzonych zajęć oraz indywidualnych preferencji i wyboru dokonanego przez poszczególnych nauczycieli akademickich. Formy kształcenia

złożone są z różnorodnych elementów równoważących proces kształcenia i należą do nich: wykłady, konsultacje przedmiotowe, ćwiczenia, seminaria, lektoraty, prowadzenie kształcenia w grupach, jak i w toku indywidualnym, przygotowanie i wykorzystanie prezentacji zarówno przez wykładowców, jak również przez studentów, prowadzenie problemowych i ukierunkowanych dyskusji, realizacja zadań problemowych przy wykorzystaniu różnorodnych studiów przypadku, analiza dokumentów źródłowych, książek i innych opracowań. Połączenie powyższych metod pozwala studentom sprawnie i efektywnie rozwijać wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne. Studenci nabywają ponadto umiejętność autoprezentacji oraz prezentacji zadanego tematu, podnoszą swoją zdolność koncentracji i prowadzenia notatek oraz zdobywania i analizowania docierających do nich informacji. Wykorzystywanie studium przypadku pozwala na symulowanie zjawisk życia codziennego, gospodarczego i organizacyjnego, wzmacnia umiejętności analityczne, zdolność pracy w grupie i myślenia oryginalnego, umożliwiającego niekonwencjonalne podejście do napotykanых zagadnień. Ponadto wszystkie wykorzystywane formy kształcenia umożliwiają studentom zdobycie niezbędnej wiedzy, umiejętności i kompetencji zawartych w kierunkowych efektach kształcenia. Na studiach student uczy się m.in. przez: mówienie, słuchanie, czytanie, pisanie; wykorzystywanie drukowanych i innych źródeł informacji; pracę grupową i indywidualną; obserwację, partycypację i refleksję. Studenci wykorzystują różnorodne metody nauki, do których zalicza się: studia literaturowe z przedmiotu, krytyczną analizę źródeł; studenckich badań własnych indywidualnych lub grupowych, prowadzonych w ramach danego przedmiotu lub w ramach kół naukowych, dyskusje w grupie; prezentowanie swoich przemyśleń i ewentualnych badań podczas zajęć, spotkań naukowych, debat i konferencji; kontakty z praktykami (wykłady otwarte, debaty, seminaria, a także przez praktyki studenckie, stypendia i wymianę międzynarodową). Metody weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia służą przede wszystkim: sprawdzeniu czy prowadzone zajęcia spełniają kryteria, założenia i cele programu; wzmacnianiu procesu uczenia się przez studentów; sprawdzeniu czy student podlega transparentnemu systemowi oceny; realizacji kierunkowych i obszarowych efektów kształcenia. Formy weryfikacji uzyskanych przez studenta efektów kształcenia składają się z następujących metod i technik kontroli: przygotowanie eseju, recenzji książki, krótkich raportów, prezentacji, sprawozdań, raportów i innych form pisemnych; ustnych i pisemnych odpowiedzi na postawione zadania; ustnych i pisemnych tekstów połówkowych i końcowych; wyników pracy indywidualnej i grupowej; gier strategicznych; udział w seminariach naukowych, spotkaniach katedr, konferencjach organizowanych na Uczelni – w miarę możliwości; czynnego udziału w zajęciach, przeprowadzania debat i dyskusji itd.

System weryfikacji efektów uzyskanych w wyniku odbycia praktyk - Weryfikacja efektów kształcenia uzyskanych w wyniku odbycia praktyk odbywa się na dwóch poziomach: Uczelnianym i Pracodawcy/Organizatora praktyk, z których opinia tego drugiego, jako bezpośrednio prowadzącego praktyki jest najważniejsza i ma znaczący wpływ na proces zaliczenia praktyk. Ze strony Uczelni organizacją, kontrolą nad przebiegiem i ostatecznym rozliczeniem praktyk sprawują właściwe Dziekanaty. W trakcie praktyk sprawdzana jest nie tylko wiedza studenta, lecz przede wszystkim kompetencje miękkie zawarte w ramach umiejętności i kompetencji społecznych, których poziom i jakość ocenia Zakładowy Opiekun Praktyk (ZOP) w „Dzienniczku praktyk”. W ramach tej oceny ZOP ocenia sposób pracy, wkład w pracę i sposób zachowania. ZOP wydaje swoją pisemną, opisową ocenę i opinię na temat studenta, ponadto jest on w ciągłym kontakcie z Dziekanatem Uczelni, mając możliwość ciągłego i bieżącego przekazywania swoich opinii. W ramach oceny ZOP przedstawia nie tylko zakres obowiązków praktykanta, lecz także określa wyjątkowe osiągnięcia i/lub zadania realizowane w ramach praktyk. ZOP oceniając osobę odbywającą praktyki, ocenia takie elementy jak:

- „Sposób pracy” – systematyczność, zorganizowanie, samodzielność, efektywność, zmierzanie do celu, terminowość wykonywania zadań, poziom motywacji;

- „Wkład Pracy” – otwartość na nowe rozwiązania, inicjatywę, poczucie odpowiedzialności, siłę przebiccia, dyspozycyjność, zaangażowanie, umiejętność pracy w zespole;
- „Sposób Zachowania” – poziom przyjaznego nastawienia, otwartość, czy praktykant jest pomocny, zdolny do współpracy, łatwo nawiązujący kontakty, koleżeński, skłonny do kompromisów, przykładowy, postępujący w ramach zasady „fair play”, nie budzący innych zarzutów.

System sprawdzania końcowych efektów (proces dyplomowania) - Warunki ukończenia studiów pierwszego, drugiego stopnia, jak i studiów jednolitych magisterskich zostały określone w Regulaminie studiów w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie i są zgodne z obowiązującymi przepisami prawa. Warunkiem uzyskania tytułu zawodowego licencjata lub magistra, czy też inżyniera dla określonego kierunku studiów, poświadczonego dyplomem, jest osiągnięcie wszystkich założonych w programie kształcenia efektów kształcenia. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu dyplomowego jest: spełnienie wszystkich wymagań wynikających z programu studiów oraz uzyskanie nie mniej niż 300 punktów ECTS na poziomie studiów jednolitych magisterskich, 120 punktów ECTS na poziomie studiów II stopnia, 180 punktów ECTS na poziomie studiów I stopnia oraz osiągnięcie założonych w toku studiów efektów kształcenia; uzyskanie pozytywnych ocen z pracy dyplomowej; zaliczenie objętych programem studiów studenckich praktyk zawodowych (jeżeli są wymagane) i złożenie w dziekanacie karty obieguowej. Egzamin dyplomowy odbywa się na podstawie właściwych uchwał Rady Wydziału Zarządzania i Finansów oraz zarządzeń Dziekana Wydziału Zarządzania i Finansów przed powołaną przez Dziekana Wydziału komisją w terminie wyznaczonym przez Dziekana. Student ma prawo do jednego terminu poprawkowego egzaminu dyplomowego. Niezłożenie w terminie pracy dyplomowej lub egzaminu dyplomowego jest przesłanką skreślenia z listy studentów. Ostateczny wynik studiów wylicza się jako sumę: 0,6 średniej ocen z okresu studiów, 0,2 oceny pracy dyplomowej, 0,2 oceny egzaminu dyplomowego. W dyplomie ukończenia studiów wyższych wpisuje się słownie ostateczny wynik studiów Każda praca dyplomowa sprawdzana jest przez promotora, recenzenta pod kątem poprawności merytorycznej, formalnej oraz ewentualnego naruszenia praw autorskich. Dla ochrony praw autorskich obligatoryjnie w stosunku do każdej pracy stosuje się program antyplagiatowy „Plagiat.pl”.

Ocena pracowników administracyjnych - Ocena pracowników administracyjnych prowadzona jest przez Dyrektora Finansowego w cyklu rocznym, przy użyciu metody 360 stopni, za pomocą narzędzia, jakim jest ankieta. Ocena ta uwzględnia:

- charakterystykę kompetencji, wyrażoną posiadanym wykształceniem i doświadczeniem w zakresie wykonywanej pracy (ankieta samooceny),
- charakterystykę dotychczasowych osiągnięć, wyrażoną w opinii bezpośrednich przełożonych (ocena ankietowa),
- opinię studentów (ankieta),
- opinię pracowników naukowo-dydaktycznych (ankieta).

Wyniki ocen pracowników administracyjnych wraz z zaleceniami, gromadzone są w aktach osobowych pracowników, dając punkt wyjścia do kolejnej oceny.

Warunki studiowania - Na jakość kształcenia w Szkole wpływa również jej baza materialna. Ułatwia ona wypełnienie stojących przed nią zadań statutowych. Zapewniając odpowiednie warunki studiowania stwarza się większe możliwości przyswajania wiedzy, wyrównując jednocześnie różnice w poziomie przygotowania studentów.

Warunki lokalowe - Uczelnia posiada odpowiednią liczbę sal dydaktycznych przystosowanych do przeprowadzania w nich zajęć przewidzianych w programach i planach studiów.

Wyposażenie wspomagające proces kształcenia - Za niezbędne wyposażenie uznaje się tradycyjne tablice, rzutniki pisma, projektory multimedialne i komputery osobiste (w tym przenośne). Studenci zagwarantowani mają dostęp do usług kserograficznych oraz do

komputerów podłączonych do Internetu. Ponadto w Uczelni funkcjonują laboratoria wyposażone w aparaturę naukowo-badawczą, niezbędne do prowadzenia pełnego procesu dydaktycznego wynikającego ze szczególnego charakteru niektórych przedmiotów. Uczelnia wyposażona jest w specjalistyczny sprzęt pomocny osobom niepełnosprawnym.

Dostęp do biblioteki - W Uczelni działa system biblioteczno-informacyjny, którego zadaniem jest gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów oraz prowadzenie informacji naukowej. Zadaniem biblioteki jest gromadzenie i udostępnianie możliwie kompletnego, bieżącego i retrospektywnego, piśmiennictwa zgodnego z profilem kształcenia Uczelni, jak również zaspokajanie potrzeb informacyjnych użytkowników. Dla pełnego zaspokajania potrzeb studentów biblioteka została podzielona na: wypożyczalnię, czytelnię, Pracownię Testów Psychologicznych oraz sekcję internetową. Fundamentalne znaczenie dla jej efektywnego działania ma wdrożony system komputerowej obsługi korzystających.

Infrastruktura informacyjna – Extranet - Sprawny obieg informacji oraz wykorzystanie efektywnych narzędzi informatycznych pozwalają wyeliminować wiele czynności o charakterze administracyjnym. Komputerowe wspomaganie procesu dydaktycznego obejmuje m.in. rekrutację na studia, rejestrację, przechowywanie i analizę danych o wynikach osiąganych przez studentów, układanie harmonogramu zajęć i planu sesji egzaminacyjnej, automatyczne generowanie list studentów, komunikację ze studentami, a także wnioskowanie i przydzielanie pomocy materialnej.

Ocena satysfakcji studenta - Nadrzędnym celem pozyskiwania opinii studentów o poziomie ich zadowolenia z jakości oferty dydaktycznej jest doskonalenie zarówno planów studiów i programów nauczania oraz rozwój pracowników naukowo-dydaktycznych. Narzędziem w tym celu wykorzystywanym jest ankieta elektroniczna, która zapewnia łatwy dostęp, pełną anonimowość oraz łatwość obróbki statystycznej materiału. Ankiety analizowane są po zakończeniu całego cyklu każdego z przedmiotów realizowanych w ramach obowiązujących planów studiów. Narzędzie badawcze umożliwia studentom dokonanie oceny w skali pięciostopniowej następujących kryteriów:

poziom zajęć,

- komunikatywność wykładowcy,
- zgodność tematyki zajęć z programem,
- kontakt wykładowcy ze studentami podczas zajęć i po zajęciach,
- atrakcyjność przekazu,
- punktualność prowadzenia zajęć,
- wykorzystanie czasu przez wykładowcę,
- wykorzystane i udostępniane materiały,
- ocena przedmiotu.

Zbiorcze wyniki ankiet studenckich w formie raportu z oceny przekazywane są Rektorowi i referowane podczas obrad Senatu. Wyniki ankietyzacji wykorzystywane są przede wszystkim do doskonalenia oferty dydaktycznej Uczelni i rozwoju pracowników naukowo-dydaktycznych, nie zaś do ich karania lub zwalniania.

Ocena osiągnięć studentów - Uczelnia posługuje się systemem oceny studentów, wynikającym z regulaminu studiów. Procedury oceny postępów i rozliczania zajęć mogą mieć różną formę w przypadku różnych przedmiotów. Założone efekty kształcenia absolwenta podlegają procesowi ciągłego monitorowania. Kontrola ta polega na bieżącym weryfikowaniu osiągnięć studenta bezpośrednio w trakcie zajęć (ćwiczeń) podczas wykonywania prac zespołowych, samodzielnych, na podstawie poziomu i jakości zaangażowania studenta w zajęciach, pracy własnej studenta oraz okresowej kontroli, tj. podczas zaliczeń i egzaminów. Wykorzystuje się tutaj takie narzędzia oceny jak, egzamin ustny, pisemny w postaci testu wiedzy, sprawdzianu opisowego. Stosowane są także prace pisemne (opisowe), typu projekt, case study i wiele innych. Końcowym etapem kontroli efektów kształcenia studentów jest obrona pracy dyplomowej i egzamin dyplomowy. W celu pomiaru efektów kształcenia, tj. sprawdzenia, czy nabyte przez absolwentów wiedza i umiejętności zgodne są z założonymi

oraz czy są one pożądane przez ich aktualnych i potencjalnych pracodawców, Uczelnia opracowała specjalną metodologię badawczą. Istotnym jest ponadto, że badanie ma na celu sprawdzenie nie tylko poziomu satysfakcji pracodawców, ale także i absolwentów szkoły. Wykorzystanie w badaniach technologii informatycznych ułatwia dotarcie do podmiotów badanych oraz szeroką i wnikliwą analizę materiału badawczego. Narzędzie, o którym mowa, zostało przekazane do dyspozycji Akademickiego Biura Karier.

System monitorowania karier zawodowych absolwentów - System monitorowania karier zawodowych swoich absolwentów Uczelnia wprowadziła zarządzeniem Rektora w roku 2012. System ten wprowadzono w celu dostosowania kierunków studiów i programów nauczania do potrzeb rynku pracy. Wyniki badań prowadzonych w ramach monitorowania karier zawodowych absolwentów stanowią jeden z obszarów doskonalenia systemu zapewnienia jakości kształcenia w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie. System monitorowania karier zawodowych absolwentów składa się z badań przeprowadzanych zarówno wśród absolwentów jak i pracodawców, a także z innych działań oraz przedsięwzięć służących pozyskaniu informacji na temat zgodności karier zawodowych absolwentów z kierunkiem i profilem wykształcenia.

Badania losów absolwentów przeprowadzane są w czterech etapach:

1. *Pierwszy etap badania realizowany jest w dniu egzaminu dyplomowego, po ogłoszeniu jego wyniku i ma na celu zebranie informacji dotyczących m.in. statusu absolwentów na rynku pracy, praktyk i staży zawodowych zrealizowanych podczas studiów, podejmowania przez nich przedsięwzięć służących nabywaniu umiejętności i kompetencji społecznych ułatwiających karierę zawodową oraz planów zawodowych absolwentów. Student w dniu złożenia pracy dyplomowej przedstawia oświadczenie, w którym wyraża/nie wyraża zgody na wzięcie udziału w badaniu losów zawodowych absolwentów. Formularz zgody stanowi załącznik do zarządzenia.*

2. *Drugi etap realizowany jest po upływie sześciu miesięcy od zakończenia studiów. Celem drugiego etapu badania jest identyfikacja statusu zawodowego absolwentów, planów edukacyjnych i sposobów ich realizacji, oceny osiągniętych przez absolwentów i oczekiwanych przez pracodawców efektów kształcenia oraz opinii na temat szans absolwentów na rynku pracy po ukończeniu studiów.*

3. *Etapy trzeci i czwarty badań są realizowane po upływie trzech i pięciu lat od zakończenia studiów. Celem tych etapów badań jest identyfikacja kolejnych doświadczeń absolwentów na rynku pracy oraz uzyskanie informacji odnośnie ich aktualnej sytuacji zawodowej, zgodności zatrudnienia z profilem i poziomem wykształcenia oraz podejmowanych przez nich przedsięwzięć związanych z podnoszeniem kwalifikacji, zmianą zawodu i aktualizacją nabytej wiedzy.*

Badania związane z monitorowaniem karier zawodowych absolwentów prowadzone są wśród pracodawców. Celem tego monitoringu jest poznanie opinii pracodawców na temat stopnia przygotowania absolwentów Uczelni do pracy zawodowej oraz zmieniających się wymagań rynku pracy, w szczególności w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych jako efektów kształcenia. W badaniu biorą udział pracodawcy, z którymi Uczelnia nawiązała współpracę, w szczególności, którzy uczestniczą w pracach Rady Ekspertów WSFiZ, podpisują z Uczelnią umowy dotyczące praktyk i staży, współpracy partnerskiej oraz występują w charakterze korporacyjnych opiekunów specjalności, współpracują z Uczelnią w projektach badawczych, uczestniczą w targach pracy i prezentacjach.

Uczelnia podejmuje także inne dostępne działania służące monitorowaniu karier zawodowych absolwentów. W ramach dodatkowych przedsięwzięć Uczelnia przystępuje do ogólnopolskiego programu polskiabsolwent.pl oraz społeczności absolwentów skupionej w ramach GoldenLine i innych serwisów społecznościowych. W ramach dodatkowych przedsięwzięć Uczelnia organizuje także spotkania absolwentów, podczas których gromadzi aktualne informacje na temat zgodności karier zawodowych absolwentów z kierunkiem i

profilem wykształcenia. Ponadto Uczelnia wspiera wszelkie własne inicjatywy absolwentów zmierzające do utrzymania więzi, organizowania spotkań i współpracy.

System oceny procesu zarządzania kierunkiem i sposób wykorzystania jej wyników w celu doskonalenia kształcenia - System oceny procesu administrowania kierunkiem *zarządzanie* odbywa się zgodnie ze Statutem Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie, na podstawie uchwał Senatu i Rady Wydziału Zarządzania i Finansów oraz zarządzeń Rektora i Dziekana. Na każdym wydziale powołana została Wydziałowa Komisja ds. jakości i efektów kształcenia, która przede wszystkim czuwa nad zapewnieniem wysokiego poziomu jakości kształcenia oraz nadzoruje realizację procedur kontrolnych i wdrożeniowych. Niezależnie od tych działań formalną kontrolę dyscypliny zajęć dydaktycznych, jakości procesu kształcenia, metod nauczania, metod oceniania, materiałów dydaktycznych i kontroli nad przeprowadzanymi formami sprawdzania efektów kształcenia, a także ich zawartości merytorycznej i poziomu prowadzi Kierownik Katedry, do której przyporządkowany jest dany przedmiot. Ponadto proces przygotowania programu kształcenia i planów studiów, jego jakości oraz wykorzystywanych metod prowadzi Rada Ekspertów, funkcjonująca w ramach poszczególnych kierunków studiów, jako ciało doradcze i opiniotwórcze. Jednocześnie kompleksowy nadzór nad procedurami i procesami jakości kształcenia na Wydziale sprawuje Dziekan, Kolegium Dziekańskie i Rada Wydziału. Dla kontroli poziomu jakości poszczególnych zajęć w trakcie realizowania programu studiów, prowadzona jest okresowa hospitacja zajęć, zaś po jego zakończeniu ankietyzacja absolwentów. Wyniki hospitacji zajęć i ankietyzacji studentów omawiane są na posiedzeniach Katedry właściwej dla danego pracownika i przedmiotu oraz Wydziałowej Komisji ds. jakości efektów kształcenia, po czym odbywa się proces wnioskowania i podejmowania decyzji w zakresie jakości.

Opis udziału interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie podnoszenia jakości kształcenia - Interesariusze wewnętrzni (studenci, pracownicy naukowci i administracyjni) biorą udział w procesie określania i weryfikacji zakładanych efektów kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów oraz w ocenie propozycji programu kształcenia i planów studiów. Biorą oni udział w posiedzeniach Wydziałowych Komisji ds. jakości i efektów kształcenia, w posiedzeniach Katedr odpowiedzialnych za prowadzenie poszczególnych przedmiotów, jak również w posiedzeniach Rady Wydziału i Uczelnianej Komisji ds. jakości i efektów kształcenia. Ponadto wszyscy studenci wyrażają swoje opinie w ramach corocznego procesu ankietyzacji. Studenci mogą zatem wskazywać treści programowe, które chcieliby wprowadzić lub usunąć do/z procesu kształcenia i zwracają uwagę na nowe trendy występujące na rynku pracy. Interesariusze zewnętrzni (Rada Ekspertów) biorą bezpośredni udział w procesie tworzenia, dokonywania zmian, uzgadniania i precyzowania wszelkich elementów związanych z kształtowaniem oferty edukacyjnej Uczelni, określania i weryfikacji zakładanych efektów kształcenia, konsultowania programu kształcenia i planu studiów na poszczególnych kierunkach studiów. Interesariusze reprezentują środowiska zawodowe, przede wszystkim związane z praktyczną realizacją treści kształcenia na poziomie rynku pracy. W wyniku tych działań interesariusze biorą czynny udział w kształtowaniu procesu kształcenia i innych elementów związanych z jakością kształcenia.

Opis systemu zapobiegania zjawiskom patologicznym, związanych z procesem kształcenia wraz z oceną trafności i skuteczności przyjętych rozwiązań W ramach działań mających na celu podnoszenie poziomu jakości kształcenia koniecznym jest dbanie o zachowywanie tzw. dobrych praktyk, a w szczególności zapobieganie wszelkim patologiom w nauce i dydaktyce. W Uczelni wdrożono procedurę antyplagiatową. Każdy nauczyciel akademicki, czy też promotor może zweryfikować prace studenta, budząc jego wątpliwość. W tym celu korzysta z narzędzia internetowego, opracowanego przez firmę Plagiat.pl Sp. z o.o.

Podsumowując, działania w zakresie gromadzenia i analizy danych oraz wdrażania kompleksowego systemu jakości podejmowane w Szkole mają charakter kompleksowy i obejmują wszystkie rodzaje studiów, a dokumentacja gromadzona i analizowana jest w pełni kompletna. Ponadto Władze Uczelni szczególną uwagę przywiązują, do rozwijania posiadanych i implementowania nowych instrumentów i procedur w ramach systemu jakości i narzędzi informatycznych umożliwiających gromadzenie i analizę danych z różnych obszarów mających wpływ na jakość kształcenia. Działania korygujące bądź naprawcze w badanych obszarach podejmowane są w zależności od potrzeb, z reguły na poziomie rozstrzygnięć Rady Wydziału, Wydziałowej Komisji ds. jakości i efektów kształcenia lub decyzji Dziekana.

W czasie wizytacji przedstawiono sporządzony we wrześniu 2014 r. Raport z realizacji zadań Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale Zarządzania i Finansów, a także Sprawozdanie Pełnomocnika Dziekana ds. jakości kształcenia na Wydziale Zarządzania i Finansów oraz protokoły z wielu posiedzeń Wydziałowej Komisji ds. oceny jakości kształcenia

Na podstawie dokumentów przedstawionych w czasie wizytacji stwierdzono, iż na posiedzeniach Senatu była omawiana problematyka związana z funkcjonowaniem w Uczelni systemu jakości kształcenia, w tym oceny prowadzonego na tym wydziale kierunku *zarządzanie*.

8.2).

Zgodnie z przepisami o WSZJK, ciałem doradczym i opiniotwórczym w kwestiach programów kształcenia i planów studiów, jakości oraz wykorzystywanych metod jest Rada Ekspertów funkcjonująca w ramach poszczególnych kierunków studiów. Bierze ona udział w procesie tworzenia, dokonywania zmian, uzgadniania i precyzowania wszelkich elementów związanych z kształtowaniem oferty edukacyjnej, określania i weryfikacji zakładanych efektów kształcenia, a także konsultowania programu kształcenia i planu studiów.

Studenci mają możliwość uczestniczenia w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości kształcenia poprzez swoich przedstawicieli w organach kolegialnych Wydziału oraz Uczelni, a także poprzez udział dwóch przedstawicieli w Wydziałowej Komisji ds. jakości i efektów kształcenia, zatwierdzonej przez Radę Wydziału na mocy *Zarządzenia nr 2/10/2012 Dziekana Wydziału Zarządzania i Finansów Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie z dnia 16 października 2012 r.* oraz udział dwóch przedstawicieli w Wydziałowej Komisji ds. oceny jakości i efektów kształcenia, powołanych *Zarządzeniem nr 1/11/2012 Dziekana Wydziału Zarządzania i Finansów Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie z dnia 21 listopada 2012 r.*

Studenci obecni na spotkaniu z ZO nie posiadali wiedzy na temat działań Samorządu Studentów w kwestiach związanych z jakością kształcenia, a także reprezentowania interesów studentów w organach kolegialnych Uczelni. Uczestnicy spotkania z ZO mieli świadomość, że mogą wyrazić swoje opinie na temat procesu kształcenia za pomocą ankiety elektronicznej, która ukazuje się w extranecie. W ramach tego badania studenci anonimowo oceniają zajęcia oraz prowadzącego po każdym odbytym semestrze, a także mają możliwość sformułowania swoich opinii. W czasie wizytacji przedstawiono raport odnośnie ankiety, która została przeprowadzona w semestrze letnim 2013/2014. W badaniu wzięło udział 1295 studentów, ankieta była aktywna przez 30 dni.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO nie posiadali wiedzy na temat tego jak wykorzystywane są wyniki ankiet, mimo to z opinii formułowanych przez studentów wynika, że mają oni poczucie wpływu na doskonalenie procesu kształcenia oraz, że opinie przez nich formułowane są brane przez władze pod uwagę.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność między-narodowa	Organizacja kształcenia
Wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+	+	+	+	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia- pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego - ocena: wyróżniająca

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

8.1) Działania w zakresie gromadzenia i analizy danych oraz wdrażania kompleksowego systemu jakości podejmowane w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie mają charakter kompleksowy i obejmują wszystkie rodzaje studiów, a dokumentacja gromadzona i analizowana jest w pełni kompletna. Władze Uczelni szczególną uwagę przywiązują, do rozwijania posiadanych i implementowania nowych instrumentów i procedur w ramach systemu jakości i narzędzi informatycznych umożliwiających gromadzenie i analizę danych z różnych obszarów mających wpływ na jakość kształcenia. Działania korygujące bądź naprawcze w badanych obszarach podejmowane są w zależności od potrzeb, z reguły na poziomie rozstrzygnięć Rady Wydziału, Wydziałowej Komisji ds. jakości i efektów kształcenia lub decyzji Dziekana. W czasie wizytacji przedstawiono sporządzony we wrześniu 2014 r. Raport z realizacji zadań Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale Zarządzania i Finansów, a także Sprawozdanie Pełnomocnika Dziekana ds. jakości kształcenia na Wydziale Zarządzania i Finansów oraz protokoły z wielu posiedzeń Wydziałowej Komisji ds. oceny jakości kształcenia, z których wynika, iż na posiedzeniach Senatu była omawiana problematyka związana z funkcjonowaniem w Uczelni systemu jakości kształcenia, w tym oceny prowadzonego na tym wydziale kierunku zarządzanie.

8.2) Ciałem doradczym i opiniotwórczym w kwestiach programów kształcenia i planów studiów, jakości oraz wykorzystywanych metod jest Rada Ekspertów funkcjonująca w ramach poszczególnych kierunków studiów. Bierze ona udział w procesie tworzenia, dokonywania zmian, uzgadniania i precyzowania wszelkich elementów związanych z kształtowaniem oferty edukacyjnej, określania i weryfikacji zakładanych efektów kształcenia, a także konsultowania programu kształcenia i planu studiów. Studenci mają możliwość uczestniczenia procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości kształcenia poprzez swoich przedstawicieli w organach kolegialnych Wydziału oraz Uczelni, a także poprzez udział dwóch przedstawicieli w Wydziałowej Komisji ds. jakości i efektów kształcenia,

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		Wyróżniająco (6)	W pełni (5)	Znacząco (4)	Częściowo (3)	Niedostatecznie (2)
1	Koncepcja rozwoju kierunku		X			
2	Cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3	Program studiów		X			
4	Zasoby kadrowe		X			
5	Infrastruktura dydaktyczna		X			
6	Prowadzenie badań naukowych	X				
7	System wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8	Wewnętrzny system zapewnienia jakości	X				

Ocena możliwości uzyskania zakładanych efektów kształcenia i rozwoju ocenianego kierunku:

- Koncepcja kształcenia w ramach ocenianego kierunku studiów nawiązuje do misji Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania oraz Wydziału Zarządzania i Finansów. Oferta kształcenia proponowana w ramach kierunku „zarządzanie” odpowiada założeniom strategii rozwoju Uczelni i Wydziału.
- Uczelnia i Wydział współdziałały z interesariuszami wewnętrznymi oraz zewnętrznymi przy opracowywaniu koncepcji kształcenia na kierunku „zarządzanie”. Szczególną rolę odegrała w tych działaniach Rada Ekspertów.
- Przyjęte w programie kształcenia kierunkowe i przedmiotowych efekty kształcenia dla ocenianego kierunku, poziomu kwalifikacji i profilu kształcenia są zgodne z Krajowymi Ramami Kwalifikacji.
- Określone w programie kształcenia powiązania występujące pomiędzy kierunkowymi i przedmiotowymi efektami oraz treściami programowymi wskazują na spójność tych wszystkich elementów pozwalającą na osiągnięcie zakładanych celów kształcenia. Treści programowe, formy zajęć i metody dydaktyczne pozwalają na osiągnięcie w procesie kształcenia założonych celów i szczegółowych efektów kształcenia, w zakresie ogólnej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.
- System oceny efektów kształcenia jest przejrzysty, stwarza możliwości weryfikacji zakładanych celów, obejmuje wszystkie ich kategorie, oraz określa właściwe dla nich sposoby weryfikacji.

- Wymagania są w niezbędnym stopniu wystandaryzowane w odniesieniu do etapów kształcenia i całych studiów, natomiast brak ich w ujęciu formalnym dla poszczególnych przedmiotów.
- W Uczelni prowadzone są badania losów absolwentów, w tym z udziałem interesariuszy zewnętrznych. Wyniki badań wykorzystywane są w procesie doskonalenia jakości kształcenia. Jednostka monitoruje losy absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia procesu dydaktycznego.
- Zarówno dla studiów pierwszego, jak i drugiego stopnia, program kształcenia umożliwia osiągnięcie zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. Czas trwania kształcenia na obydwu poziomach studiów, dobór treści kształcenia, form zajęć dydaktycznych oraz metod kształcenia stwarzają możliwość osiągnięcia efektów kształcenia określonych dla każdego z modułu i ujętych w jego ramach przedmiotów, w tym modułu przedmiotów do wyboru. Nieco zbyt niski jest jedynie udział zajęć w formie ćwiczeń na studiach drugiego stopnia.
- Zapewniono niezbędną spójność programu i wymiaru praktyk studenckich, terminów ich realizacji oraz doboru miejsc, w których się odbywają, z celami i efektami kształcenia dla nich przyjętymi. Stworzono możliwości indywidualizacji procesu kształcenia studentów wybitnie uzdolnionych i niepełnosprawnych.
- Organizacja procesu dydaktycznego jest ogólnie prawidłowa, poza zbyt dużą liczebnością grup zajęciowych w ramach przedmiotów wymagających w wysokim stopniu indywidualnej pracy (lektoraty, seminaria) ze studentem oraz znacznej kumulacji zajęć w niektórych semestrach studiów niestacjonarnych.
- Zajęcia na ocenianym kierunku prowadzi liczny i stabilny zespół o odpowiednio wysokich i wystarczająco różnorodnych rodzajowo kwalifikacjach, który umożliwia realizację założonych efektów kształcenia. Wymóg posiadania minimum kadrowego jest spełniony. Polityka kadrowa jest klarowna i dobrze służy długofalowej realizacji celów kształcenia.
- Uczelnia dysponuje bardzo dobrymi i dobrymi salami dydaktycznymi i laboratoriami komputerowymi. Wady to niepełna orientacja lub braki w wyposażeniu w programy do zajęć w laboratoriach komputerowych. Uczelnia ma zasobną i dobrze zorganizowaną bibliotekę.
- Uczelnia wprowadziła zaawansowane dostosowania do potrzeb studentów niepełnosprawnych. Budynek nie posiada w swojej konstrukcji barier architektonicznych i jest dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Ponadto biblioteka Uczelni posiada specjalistyczny sprzęt umożliwiający pogłębianie swojej wiedzy studentom z niepełnosprawnościami.
- Badania naukowe są prowadzone intensywnie z bardzo dobrym wsparciem kierownictwa Uczelni i zaplecza administracyjnego. Przynoszą wyróżniające rezultaty (kategoria A, własne czasopismo 10 pkt.) tak w wymiarze publikacji naukowych jak i wzbogacania procesów kształcenia. Niektóre elementy wsparcia działalności naukowej i publikacyjnej są szczególnie warte wyróżnienia.
- Studenci mają możliwość rozwoju w istniejącym kole naukowym. Uczelnia stwarza studentom kierunku możliwości uczestniczenia w badaniach naukowych prowadzonych przez pracowników naukowo-dydaktycznych, ale mała jest aktywność studentów (większość niestacjonarnych).
- System oceny osiągnięć studentów stosowany na ocenianym kierunku studiów jest zorientowany na proces uczenia się. W ocenie studentów system oceny osiągnięć jest zorientowany na proces uczenia się, zapewnia przejrzystość i obiektywizm formułowania ocen, a wymagania w nim określone są wystandaryzowane
- Uczelnia w ramach programu Erasmus+ ma zawarte dwie umowy, jednak studenci nie korzystają z możliwości wymiany międzynarodowej. Praktycznie brak wymiany międzynarodowej studentów i jej wpływu na kształcenie.
- Działania w zakresie gromadzenia i analizy danych oraz wdrażania kompleksowego systemu jakości podejmowane w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie już od prawie

10 lat, mają charakter kompleksowy i obejmują wszystkie rodzaje studiów, a dokumentacja gromadzona i analizowana jest w pełni kompletna. Władze Uczelni szczególną uwagę przywiązują, do rozwijania posiadanych i implementowania nowych instrumentów i procedur w ramach systemu jakości i narzędzi informatycznych umożliwiających gromadzenie i analizę danych z różnych obszarów mających wpływ na jakość kształcenia. Z Raportu z roku 2014 z realizacji zadań Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia na Wydziale Zarządzania i Finansów, a także Sprawozdanie Pełnomocnika Dziekana ds. jakości kształcenia na Wydziale Zarządzania i Finansów oraz protokołów z wielu posiedzeń Wydziałowej Komisji ds. oceny jakości kształcenia, wynika, iż na posiedzeniach Senatu była omawiana problematyka związana z funkcjonowaniem w Uczelni systemu jakości kształcenia, w tym oceny prowadzonego na tym wydziale kierunku studiów.

- Ciałem doradczym i opiniotwórczym w kwestiach programów kształcenia i planów studiów, jakości oraz wykorzystywanych metod jest Rada Ekspertów.